

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Diplomová práce

2022

Bc. Kateřina Vránová

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Sociální práce s rodinou

Bc. Kateřina Vránová

Využití rodinných konferencí v práci s pěstounskými rodinami
Use of Family Group Conferences in Work with Foster Families

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Jurníčková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 11. 4. 2022

Bc. Kateřina Vránová

.....

Děkuji paní Mgr. Pavlíně Jurníčkové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, veškeré rady a připomínky.

Děkuji pracovníkům RK centra za informace z oblasti rodinných konferencí s pěstounskými rodinami a poskytnutou dokumentaci.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá využitím rodinných konferencí v práci s pěstounskými rodinami. Cílem bylo popsat přínos rodinných konferencí pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny.

V teoretické části jsou nejprve popsány možnosti podpory ohrožené rodiny, jaké známe v naší zemi, včetně inovací v práci s rodinou. Dále je rozebrán přístup rodinných konferencí – podstata, proces uspořádání, výstupy atd. Poté je popsány zkušenosti *RK centra* s využitím rodinných konferencí v práci s pěstounskými rodinami. V závěru této části jsou zmíněny různé formy náhradní rodinné péče. Zaměřujeme se především na pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu a jejich specifika.

V empirické části je nejprve popsána metodologie výzkumu. Výzkumnou metodou byla obsahová analýza dokumentace k osmnácti rodinným konferencím, které poskytlo RK centrum. Dokumentace se skládala z žádostí o RK a plánů rodin. Dále jsou představeny kategorie, které vznikly z analýzy dat. Na závěr jsou popsány přínosy RK pro děti v PP (pěstounské péči) a jejich rodiny.

Zjistili jsme, že RK může být přínosem jak pro pěstouny, tak pro děti, a to v různých aspektech. Zjištěné přínosy RK pro děti v PP a jejich rodiny jsme rozdělili do pěti kategorií: podpora pěstounů-příbuzných, přechod dítěte z pěstounské péče na přechodnou dobu a jiných dočasných opatření, kontakt dítěte s biologickou rodinou, zmírnění ohrožení dítěte a participace dítěte.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rodinné konference, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the use of family group conferences (FGC) in working with foster families. The aim was to describe the benefits of FGC for children in foster care and for their families.

The theoretical part first describes the possibilities of supporting endangered family, which are known in our country, including innovations in working with the family. Furthermore, the approach of FGC is discussed – the essence, the process of organization, outputs, etc. Then the experience of the organization *RK centrum* from Chrudim with the use of FGC in working with foster families is described. Various forms of alternative family care are mentioned at the end of this section. We focus primarily on foster care and temporary foster care and their specifics.

In empirical part the research methodology is first described. The research method was a content analysis of documentation for eighteen FGC provided by the *RK centrum*. The documentation consisted of applications for FGC and family plans. The categories that arose from the data analysis are also presented. Finally, the benefits of FGC for children in foster care and their families are described.

We have found that FGC can be beneficial for both foster parents and children in various aspects. We divided the identified benefits of FGC for children in foster care and their families into five categories: foster care-relatives, transition of the child from temporary foster care, contact of the child with the biological family, reduction of the child's risk and child's participation.

KEYWORDS

Family group conferences, foster care, temporary foster care

Obsah

Úvod.....	9
1 Podpora ohrožené rodiny.....	10
1.1 Rodina se specifickými potřebami.....	10
1.2 Ohrožení dítěte a rodiny.....	11
1.3 Služby pro ohrožené děti a rodiny.....	11
1.4 Participace ohrožených dětí.....	13
1.5 Inovace v práci s rodinou.....	14
2 Rodinná konference.....	15
2.1 Proces uspořádání RK.....	15
2.2 Situace vhodné pro svolání RK.....	16
2.3 Význam rodinné konference.....	17
2.4 Výstupy z rodinné konference.....	18
2.5 Zakotvení RK.....	19
3 Využití rodinných konferencí v práci s pěstounskými rodinami – zkušenosti RK centra.....	20
3.1 RK centrum.....	20
3.2 Využití RK v případech týkajících se pěstounské péče.....	20
3.2.1 Rodinné konference s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu a jiných dočasných opatřeních.....	21
3.2.2 Rodinné konference s dětmi v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných.....	22
4 Náhradní rodinná péče.....	23
4.1 Pěstounská péče.....	23
4.2 Formy pěstounské péče.....	24
4.3 Příbuzenská pěstounská péče.....	25
4.3.1 Specifické aspekty pěstounské péče příbuzných.....	25

4.3.2	Potřeby příbuzenských pěstounů	26
4.4	Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	27
4.4.1	Specifické aspekty PPPD	27
4.4.2	Varianty přechodu dítěte z PPPD	28
4.5	Umístění dítěte do NRP	29
4.5.1	Důvody umístění dítěte do NRP.....	29
4.5.2	Ohrožené dítě	29
4.5.3	Kontakt dítěte v NRP s biologickou rodinou	30
4.6	Pěstounská péče v ČR.....	31
4.7	Podpora pěstounů.....	32
4.7.1	Dohoda o výkonu pěstounské péče.....	32
4.7.2	Doprovázení pěstounů	33
4.8	Vliv náhradních forem péče na vývoj dítěte	34
5	Empirická část.....	35
5.1	Cíl výzkumu	35
5.2	Metodologie výzkumu	35
5.2.1	Získání dat	35
5.2.2	Výzkumný soubor.....	35
5.2.3	Etické aspekty výzkumu	35
5.2.4	Metoda analýzy dat.....	36
5.2.5	Postup zpracování dat	36
6	Analýza rodinných konferencí s dětmi v pěstounské péči	40
6.1	Typy RK s dětmi v PP.....	40
6.2	Typy RK podle položené otázky	41
6.3	Výstupy z RK s dětmi v PP	43

6.4	Reakce RK na identifikovaná rizika	45
6.5	Zapojení dětí do RK.....	47
6.6	Zapojení pěstounů do RK.....	48
6.7	Shrnutí dat	50
7	Přínos RK pro děti v PP a jejich rodiny	52
7.1	Podpora pěstounů-příbuzných.....	52
7.2	Přechod dítěte z PPPD a jiných dočasných opatření	54
7.3	Kontakt dítěte s biologickou rodinou.....	56
7.4	Zmírnění ohrožení dítěte	57
7.5	Participace dítěte.....	59
7.6	Shrnutí	60
	Závěr	62
	Seznam použitých informačních zdrojů.....	64
	Seznam tabulek.....	68
	Seznam grafů	69
	Seznam obrázků.....	70
	Seznam zkratk	71
	Seznam příloh.....	72

Úvod

Tématem této práce je využití rodinných konferencí v práci s pěstounskými rodinami. Rodinné konference můžeme v naší zemi stále považovat za inovativní přístup v sociální práci s ohroženou rodinou. Přístup RK (rodinných konferencí) není zcela vymezen, co se týče situací, jež může řešit. Naopak se zdá, že se jedná o velmi univerzální nástroj. Některé situace v rodině jsou přesto z praxe považovány pro uspořádání RK za vhodnější než jiné. Situace v rodinách s dětmi umístěnými do náhradní rodinné péče patří mezi problematiku, která může být předmětem RK. Každá z forem náhradní rodinné péče má svá témata, potřeby a otázky. Ty mohou být právě řešeny na RK. V naší práci se zaměříme na specifika pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu a jak mohou být reflektována v rámci RK. Cílem práce je popsat přínos rodinných konferencí pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny.

V první části práce (kapitoly 1-4) zasadíme naše téma do teoretického rámce. Nejprve se podíváme na různé formy podpory ohrožené rodiny, které v naší zemi využíváme a popíšeme, jak do nich zapadají rodinné konference. Dále rozebereme přístup rodinných konferencí – proces uspořádání, vhodné situace, význam RK apod. Poté popíšeme zkušenosti *RK centra* s pořádáním RK pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny. V závěru teoretické části se budeme zabývat náhradní rodinnou péčí. Zaměříme se především na problematiku pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu.

V druhé, empirické části nejprve popíšeme cíl a metodologii našeho výzkumu. Formou výzkumu byla obsahová analýza dokumentace k rodinným konferencím (žádosti o RK a plány rodin). Dále popisujeme analýzu dat a představujeme kategorie, které z výzkumu vzešly. Na závěr jsou popsány přínosy RK pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny.

1 Podpora ohrožené rodiny

Rodina je přirozená, primární sociální skupina. Plní ve společnosti některé základní funkce: biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovnou. „Právě rodina je tou nejvýznamnější součástí společenské mikrostruktury, kde se procesy začleňování jedince realizují. To platí hlavně ve vztahu k dítěti, jeho rozvoji a socializaci, kde zaujímá rodina úlohu rozhodující, nezastupitelnou.“ (Dunovský, 1986, s. 9). Pokud rodina z nějakého důvodu nedostatečně plní své základní funkce, nazývá Dunovský tento stav poruchou rodiny. To bývá zapříčiněno selháním jednoho anebo více členů rodiny.

1.1 Rodina se specifickými potřebami

Pod obecný pojem *rodiny se specifickými potřebami* můžeme zahrnout rodiny, které jsou z různých důvodů náchylnější ke vzniku sociálních a výchovných problémů. Bývají často nedostatečně finančně zabezpečené a hrozí u nich riziko sociálního vyloučení. Děti z těchto rodin se mohou projevovat rizikovým chováním a rovněž u nich dochází ke zvýšenému výskytu sociálně-patologických jevů. (Metodická příručka, 2015, s.11)

Do této kategorie můžeme zařadit rodiny:

- Neúplné
- Vícedětné
- Rodiny se členem se zdravotním postižením
- Rodiny v systému náhradní rodinné péče
- Rodiny etnických menšin a přistěhovalců (tamtéž)

V této práci se zabýváme rodinami v systému náhradní rodinné péče, konkrétně těmi, v nichž jsou děti umístěny do některého z typů pěstounské péče. Jak bylo řečeno výše, u dětí v těchto rodinách může častěji docházet k různým sociálně-patologickým jevům. Proto je zapotřebí tyto děti a jejich rodiny podporovat a pokud možno na ně preventivně působit, aby se alespoň snížilo riziko patologie.

1.2 Ohrožení dítěte a rodiny

Citovaná *Metodická příručka* (2015) jmenuje jevy, které různým způsobem ohrožují dítě a jeho rodinu. Uvedeme příklady takových jevů:

- Násilí v rodině
- Konfliktní vztahy mezi rodiči, rozvod
- Zanedbávání, zneužívání a týrání dětí
- Nedostatek podpory vzdělávání v rodině
- Absence vhodného trávení volného času
- Nezaměstnanost rodičů
- Špatná finanční situace rodiny
- Ztráta bydlení

Problémy ohrožených rodin jsou komplexním systémem, v němž nelze hledat jasné příčiny a následky. Některá témata se v práci s těmito rodinami objevují častěji – např. sociokulturní znevýhodnění rodiny, zdravotní znevýhodnění člena rodiny, nedostatek rodičovských kompetencí, výchovné a výukové problémy dětí nebo odebrání dětí z rodiny do ústavního zařízení. (Vítková Rulíková, 2009, s. 3)

Právě tyto i další jevy ohrožující dítě a rodinu mohou být řešeny prostřednictvím přístupu RK, jak se dočteme dále v textu v kapitole 2.

1.3 Služby pro ohrožené děti a rodiny

Pro pomoc ohroženým dětem a rodinám existují různé služby a zařízení. Slouží jim jako zdroj pomoci a pomáhají řešit specifické situace rodin. Tyto služby a zařízení můžeme rozdělit na několik kategorií, jak je uvedeno v *Metodické příručce* (2015):

- a) **Ambulantní** – sociální poradenství, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a další.
- b) **Terénní** – raná péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy, sociální rehabilitace.

- c) **Pobytové** – azylové domy, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP), domy na půl cesty, dětský domov, výchovný ústav.
- d) **Zdravotnická zařízení zaměřená na pomoc ohroženým dětem a rodinám** – dětské domovy pro děti do 3 let, adiktologické služby, psychiatrická léčebna pro děti a dorost.
- e) **Neregistrované služby zaměřující se na pomoc ohroženým dětem a rodinám** – mateřská a rodinná centra, služby na podporu vzdělávání v rodinách, asistovaný styk dítěte s rodičem, psychologické a terapeutické služby aj.

Služby pro ohrožené rodiny lze dle *Analýzy inovativních přístupů* (2017) ovšem dělit i následovně:

- a) **Formální** – profesionální aktivity vykonávané na základě akreditace podle zákona. Mohou být vykonávány veřejnými i nestátními subjekty.
- b) **Neformální** – činnosti profesionálních i dobrovolnických nestátních subjektů. Jedná se např. o spolky či obecně prospěšné společnosti – mají tedy právní základ.
- c) **Svépomocné/podpůrné aktivity** – občanská aktivita, mnohdy neformálního charakteru, určená pro úzkou skupinu lidí.

Přístup rodinných konferencí, jehož využitím se zabýváme, můžeme rovněž zařadit mezi služby, které pomáhají řešit situace rodin. Patřily by zřejmě k neregistrovaným službám, v současné době spíše neformálního charakteru, jelikož v naší zemi zatím neexistuje zákon, který by RK zahrnoval. RK mohou představovat přístup využitelný v řadě služeb, a to nejen těch, které se zabývají dětmi a rodinou. Potenciál RK jakožto nástroje využitelného v práci s dětmi v PP chceme popsat v této práci.

1.4 Participace ohrožených dětí

Participací rozumíme proces rozhodnutí, která ovlivňují život člověka, tedy i dítěte. Existují odlišné názory na to, v čem a do jaké míry by děti měly mít hlas. (Hart, 1992). Principem participace je vzájemné naslouchání a ovlivňování, ale i dialog a diskuse. (Nosál a Čechová, 2014, s. 15)

Právo vyjadřovat se ke svým záležitostem definuje *Úmluva o právech dítěte*. „*Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.*“ (MPSV, 2016, s. 5)

Ohrožené děti bývají tradičně vnímány spíše jako hodné pasivní ochrany a péče než jako partneři v rozhodování. Může tak docházet k přehlížení potenciálu dítěte a jeho podceňování. Zapojení dítěte ve věcech, které se ho týkají, může nabývat různé podoby. Míru participace lze podle Nosála a Čechové (2014) popsat pomocí následující škály:

1. Základní úroveň – dítěti se naslouchá.
2. Dítě je podporováno, aby vyjádřilo svůj názor.
3. Názory dítěte jsou brány v úvahu.
4. Dítě je zahrnuto do procesu rozhodování.
5. Nejvyšší úroveň – dítě sdílí zodpovědnost a moc při rozhodování.

Přístup RK se zapojením dětí počítá. Vaňousová (2020) ve svém výzkumu uvádí, že z 53 zahrnutých RK byly v 51 případech přítomny děti. To představuje 96 % zkoumaných RK. Děti měly možnost být součástí procesu vytváření plánu, který reagoval na potřeby dané rodiny.

1.5 Inovace v práci s rodinou

Z *Analýzy inovativních postupů a služeb pro rodiny a děti v ČR z roku 2017* vyplývá, že stávající síť služeb pro rodiny není dostatečná. Některé potřeby rodin nemohou být zcela naplňovány pro omezenou kapacitu existujících služeb, jiné oblasti nejsou pokryty vůbec. Je tedy zapotřebí, aby vznikaly inovativní postupy a služby, které budou doplňovat v systému místa, která nejsou pokrytá. (Jůzová Kotalová, 2018, s. 4)

V kontextu služeb pro rodiny s dětmi můžeme chápat inovaci podle následující definice:

- *„Jde o službu, která zatím není v českém právním řádu ukotvena, reaguje však na dosud neřešené potřeby cílové skupiny.*
- *Jde o službu, která je v právním řádu definována (je tedy „formální“ službou), využívá však nové postupy a metody práce s cílovou skupinou.*
- *Jde o činnost, která není pojímána jako služba, ale jako soukromoprávní činnost či tzv. neformální aktivita.*
- *Činnost je inovací v daném místě, jedná se o aktivity, které jsou místně nedostupné. (...)*“ (tamtéž, s. 7)

V České republice je realizována řada služeb a programů, které můžeme podle zmíněných charakteristik považovat za inovativní. Seznam těchto počinů shrnuje dokument, který byl vydán v rámci projektu MPSV (Ministerstva práce a sociálních věcí) *Systemový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*. Jednou z těchto inovací jsou rodinné konference. Zatím nejsou ukotveny v českém právním řádu, a proto je můžeme považovat za inovaci dle výše zmíněných podmínek. (Houška a kol., 2019, s. 21)

Existenci inovativních, neregistrovaných služeb a svépomocných či podpůrných aktivit můžeme chápat jako reakci na jisté „mezery“ ve formálních a profesionálně vykonávaných službách. Rodinné konference, jimiž se zabýváme v této práci, se v naší zemi řadí mezi inovativní přístupy. Dále rozebereme podrobněji jejich princip.

2 Rodinná konference

Podkapitoly 2.1, 2.2 a 2.3 vycházejí z *Metodiky rodinných konferencí*, kterou vydali Pavlíková a kol. v roce 2015.

Rodinná konference je přístupem sociální práce s ohroženou rodinou, který má původ na Novém Zélandu. Jedná se o zplnomocňující proces, v němž je odpovědnost za problematickou situaci ponechána rodině a jejímu širšímu okolí. Cílem RK je společně objevovat zdroje v okolí člověka tak, aby se do řešení situace zapojili především jeho blízcí a minimalizoval se zásah odborníků zvenčí.

2.1 Proces uspořádání RK

Návrh uspořádat RK

Na začátku přípravy každé RK je podnět zadavatele, který vytipoval rodinu, pro níž by RK mohla představovat vhodný nástroj podpory složité situace. Zadavatelem bývá nejčastěji pracovník OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí). Musí nejprve získat souhlas rodiny k uspořádání RK a vyplnit žádost o RK. Ta obsahuje, mimo jiné, otázku pro RK. Poté zadavatel kontaktuje administrátora RK, jenž případ přebere a pověří vybraného nezávislého koordinátora přípravou RK.

Příprava RK

V této fázi koordinátor komunikuje s budoucími účastníky RK a snaží se co nejvíce rozšířit okruh osob, které by se RK mohly zúčastnit a přispět k řešení situace v rodině. Spravuje všechny o průběhu RK, a to včetně dětí. Spolu s rodinnými příslušníky zvolí termín a místo konání jejich setkání. Dojednává s nimi rovněž podrobnosti jako tvorbu pozvánek, zajištění občerstvení či hlídání dětí během RK tak, aby celé setkání bylo v rukou rodiny a cítili se na něm příjemně.

Rodinné setkání

Samotné rodinné setkání má 3 fáze.

I. Sdílení informací

Koordinátor zahájí RK a ozřejmí, kvůli čemu se setkání uskutečnilo. Všichni přítomní se představí. Koordinátor rovněž připomene průběh celé RK a vysvětlí její pravidla. Ta si může každá rodina pozměnit tak, aby jí vyhovovala. Obvykle se týkají respektu, práva promluvit nebo důvěrnosti informací. V této fázi mohou být přítomni i odborníci, kteří představí svoji práci a nabídnou rodině případnou pomoc (sociální pracovník OSPOD, SAS (sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi), adiktolog apod.).

Jak se více dočteme v kapitole 3, role pěstounů se během RK u různých typů PP liší. U PPPD jsou pěstouni bráni spíše jako odborníci a pokud jsou přítomni na RK, jejich místo je právě ve fázi sdílení informací. Dlouhodobí pěstouni (z velké části příbuzní děti) jsou naopak přítomni celému procesu RK včetně soukromého času rodiny (viz bod II).

II. Soukromý čas rodiny

Rodina spolu s dalšími blízkými osobami zůstávají v místnosti sami, bez přítomnosti koordinátora a případných odborníků. Jejich úkolem je vytvořit konkrétní plán, reagující na předem stanovenou otázku. Účastníci RK diskutují, jak by se kdo mohl zapojit do řešení situace rodiny.

III. Představení/přijetí plánu

Rodina vytvoří plán a přizve zpět do místnosti koordinátora, s nímž jej projde. Jedná-li se o rodinu v evidenci OSPOD, plán poté schválí jeho pracovník. V ostatních případech je rodina pouze povzbuzena k realizaci plánu a neschvaluje ho žádný odborník.

2.2 Situace vhodné pro svolání RK

Nelze zcela konkrétně určit situace, které by pro RK byly či nebyly vhodné. S vhodnou podporou a řádnou přípravou jednotlivých účastníků lze říct, že jediným pádným důvodem RK neuspořádat by měl být nesouhlas rodiny. Pro úspěch RK je nutné, aby rodina byla ochotna pracovat na řešení daného problému. V ideálním případě by nabídka RK měla předcházet jiným intervencím a zásahům zvenčí.

Příklady situací vhodných pro uspořádání RK

- Umístění dítěte mimo rodinu na základě předběžného opatření
- Hrozba odebrání dítěte z rodiny
- Potřeba umístit dítě dočasně mimo rodinu
- Navázání či zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo ni
- Úprava kontaktu s rodinou, návrat do rodiny
- Neshody rodičů (např. týkající se rozvodu)
- Bytové a ekonomické problémy
- Zanedbávání dítěte
- Školní obtíže
- Děti v NRP (náhradní rodinné péči) – nastavení kontaktu s rodinou, podpora pěstounů, školního prospěchu...

Ze zkušenosti *RK centra*, kterou si více přiblížíme v kapitole 3, vyplývá, že nejčastěji se otázka pro RK s dětmi v PP týká buď podpory pěstounů anebo dlouhodobého umístění dítěte.

2.3 Význam rodinné konference

Rodina se na RK schází, aby řešila složitou situaci, která se jí týká. Primárním cílem tedy je vytvořit konkrétní a realistický plán. Z příkladů situací vhodných pro uspořádání RK lze vidět, že RK reaguje na celou škálu situací. Ať jde o podporu dětí v otázkách školního prospěchu či trávení volného času, rodičů a jiných pečovatelů, nastavení kontaktu dítěte s rodinou aj. Rodina také může najít způsob, jak předejít odebrání dítěte nařízením soudu. Celý proces RK mobilizuje rodinu k aktivizaci vnitřních zdrojů, vytvoření podpůrné sítě a převzetí zodpovědnosti za danou situaci.

Vnitřní zdroje rodin, v nichž jsou děti umístěné do PP mohou být poškozené. Rodiče se o děti nemohli, nechtěli či nedovedli starat. To bývá důvodem umístění dětí do NRP. Toto téma blíže rozebereme v kapitole 4. RK může podpořit nalezení či rozvoj vnitřních zdrojů

rodiny a tím pozitivně působit na situaci rodiny v systému NRP. Ty obecně řadíme mezi rodiny se specifickými potřebami (kapitola 1) a tedy hodné zvýšené pozornosti a podpory.

2.4 Výstupy z rodinné konference

Dle výzkumu RK, který ve Skotsku provedla Mary Mitchell na vzorku 11 RK, jenž byl publikován roku 2019, mají RK dopad na účastníky v několika rovinách. Účastníci (dospělí i děti) popisují, jaké změny jim RK přinesla.

I. Dopad procesu RK

- „Cítím uznání“
- „Mám slovo v rozhodnutích, které se mě týkají.“
- „Dostalo se mi podpory.“
- „Znám svá práva v této situaci.“

II. Učení skrze RK – změny, které RK přinesla

- „Zlepšila se moje schopnost komunikace.“
- „Vzrostlo moje sebevědomí.“
- „Připadám si jako lepší člověk.“
- „Připadá mi, že se věci daly konečně do pohybu.“

III. Dopad na kvalitu života

- „Cítím se bezpečně.“
- „Mám dobré vztahy s důležitými lidmi v mém životě.“
- „Jsem schopný dělat rozhodnutí, která ovlivňují můj život.“
- „Sociální práce již nezasahuje do mého života.“
- „Umím si říct o pomoc, když potřebuji.“

(Mitchell, 2020, s. 214)

Proces RK může v rodině iniciovat mnohé změny. Podpora, které se rodině dostane, či navázání dobrých vztahů s důležitými lidmi, patří mezi výstupy RK, jež jsou podstatné v případech RK s dětmi v PP.

2.5 Zakotvení RK

Rodinné konference jsou s platností od 1.1.2022 uvedeny ve Vyhlášce č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jako jedna z forem intervence při výchově dítěte.

„(2) Formou intervence a pomoci při péči o dítě a při jeho výchově podle odstavce 1 písm. d) se rozumí zejména

(...)

b) případové a rodinné konference“

Metody užití v práci s ohroženou rodinou, forma a rozsah intervence jsou jedním z bodů obsažených v Individuálním plánu ochrany dítěte. (Vyhláška č. 473/2012, § 2)

Indikací k uspořádání rodinné konference může dle Pavlíkové (2015) být mimo jiné umístění dítěte v náhradní rodinné péči. Taková RK se může týkat nastavení kontaktů s rodinou, podpory pěstounů nebo i otázky další péče o dítě.

Tato práce se konkrétně zabývá rodinnými konferencemi a jejich přínosem pro děti v PP (pěstounské péči) a jejich rodiny. V následujících kapitolách proto budou rozebrány formy NRP, které máme v našem prostředí. Zaměříme se především na problematiku pěstounské péče a na specifika jejích jednotlivých typů.

3 Využití rodinných konferencí v práci s pěstounskými rodinami – zkušenosti RK centra

3.1 RK centrum

RK centrum je společným projektem organizací *Amalthea* a *energeia*. Zabývá se realizací a rozvojem rodinných konferencí. Se svojí působností ve čtyřech krajích České republiky (Pardubický, Královéhradecký, Vysočina, Středočeský) je zatím největším organizátorem rodinných konferencí v naší zemi. Roku 2017 navázalo *RK centrum* na projekt realizovaný *Amaltheou* od roku 2013, který se zabýval procesem zavádění rodinných konferencí. Do roku 2021 se jim podařilo realizovat více než 100 RK. Kromě samotného realizování RK se *RK centrum* věnuje osvětové činnosti v tomto tématu formou přednášek, metodických setkání, ale také pořádáním odborných konferencí a vzdělávacích seminářů. Usilují tak o zvýšení povědomí o RK mezi laickou i odbornou veřejností a chtějí, aby tento nástroj práce s rodinou byl do budoucna v ČR běžně využíván. *RK centrum* je jednou z 29 organizací z 18 zemí Evropy, které společně tvoří mezinárodní síť rodinných konferencí. V České republice se řadí mezi organizace s nejbohatšími zkušenostmi s rodinnými konferencemi. (RK centrum, Kdo jsme [online])

3.2 Využití RK v případech týkajících se pěstounské péče

RK centrum má zkušenosti s pořádáním konferencí, které se dotýkají především problematiky rodin s dětmi. Mimo jiné mají za sebou řadu RK, jež se zabývaly dětmi umístěnými do pěstounské péče. Ptali jsme se pracovnice *RK centra* na jejich zkušenosti s RK s dětmi v PP. Následující text vychází z ústního sdělení Kateřiny Martínkové, koordinátorky a administrátorky RK.

Dle praktických zkušeností *RK centra* můžeme rozdělit RK v případech pěstounské péče na dvě kategorie:

- a) Rodinné konference s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu a jiných dočasných opatřeních
- b) Rodinné konference s dětmi v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných

3.2.1 Rodinné konference s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu a jiných dočasných opatřeních

3.2.1.1 Zakázka RK

Pěstounská péče na přechodnou dobu je pouze dočasným řešením situace dítěte, které by zpravidla nemělo trvat déle než rok. Během té doby vyvstává otázka, co bude s dítětem dál. Zdali se změní situace biologických rodičů tak, že budou schopni o dítě pečovat, nebo se pro něj najde jiné místo, ať je to u dlouhodobých pěstounů, osvojitelů či v ústavním zařízení. Právě tímto tématem se zabývají RK s dětmi v PPPD (pěstounské péči na přechodnou dobu). RK může být pro rodinu dítěte impulzem k aktivizaci a po skončení PPPD se tak dítě může navrátit k biologickým rodičům či do širší rodiny. Takové zkušenosti alespoň popisují pracovnice *RK centra*.

3.2.1.2 Načasování RK

Stejně jako v jiných případech, je načasování RK i tady zásadní. Obecně platí, čím dříve tím lépe, tedy poptat RK spíše jako preventivní opatření než se na ní snažit hasit dlouho neřešené složité situace rodiny. RK může být vhodným nástrojem ještě ve chvíli, kdy je dítě v rodině a díky aktivizaci jednotlivých členů ani nemusí dojít k jeho odebrání. Pokud se tak stane a dítě již je v PPPD, je klíčové, aby RK proběhla co nejdříve. Rodina má tak dostatek času připravit se na další péči o dítě. V praxi se *RK centrum* ovšem setkává s tím, že bývají RK poptané až ve chvíli, kdy PPPD dítěti končí a je na jejich uspořádání nedostatek času.

3.2.1.3 Role pěstounů na RK

Jedním ze specifík RK s dětmi v PP celkově je role pěstounů. Ti po určitou dobu sice suplují dětem rodiče, nicméně především pokud jde o PPPD, tak jsou bráni spíše jako odborníci a na RK se soukromé rodinné porady neúčastní. Mohou být přítomni v první fázi RK a informovat o vývoji dítěte a jeho potřebách.

U zprostředkované nepříbuzenské PP může být role pěstounů trochu jiná, jelikož děti je vnímají opravdu jako rodiče. Dle *RK centra* je v takovém případě možné, že by děti přijaly pěstouny za své a na rodinné poradě by je mít chtěly. *RK centrum* s tímto ovšem nemá bližší zkušenosti. Vždy záleží na konkrétní situaci a komunikaci s danou rodinou během přípravy RK.

3.2.2 Rodinné konference s dětmi v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných

3.2.2.1 Zakázka RK

V případech dětí v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných se RK poptává většinou jako podpůrné opatření pro pečující osoby. Není zde otázkou umístění dětí, ale spíše je potřeba podpořit pěstouny (jimiž jsou často prarodiče), aby náročnou péči o děti dobře zvládali. Anebo také zhodnotit dosavadní péči, jak se dětem daří, co by potřebovaly změnit apod. RK dokáže být pro vyčerpávající pečovatele povzbuzující. Samotné pojmenování toho, co pěstouny tíží a následné vytvoření podpůrného plánu, může být pěstounům velkou pomocí. Alespoň tak hovoří zkušenosti *RK centra*.

3.2.2.2 Načasování RK

Načasování RK není v těchto případech ničím ohraničené. Záleží na rodině a jejích konkrétních potřebách. Platí zase ovšem, že snáze se budou řešit problémy již v zárodku. Může jít o různé potíže s výchovou dětí, školní docházkou atd. Stárnoucí prarodiče na svá vnoučata přestávají stačit. Každé dítě má své specifické potřeby, které se s rostoucím věkem proměňují. Proto může být užitečné poptat postupem času RK pro jednu rodinu vícekrát. I s tím se *RK centrum* setkalo. Jedna pěstounská rodina, v níž prarodiče vychovávají své vnuky, zažila již tři RK. Babička, která měla péči především na starost, odcházela vždy velmi povzbuzena, jelikož se jí dostalo podpory ze širší rodiny.

3.2.2.3 Role příbuzenských pěstounů na RK

Role příbuzenských pěstounů na RK je jiná než v případech zprostředkovaných forem PP. Jedná se o rodinné příslušníky, tudíž se obvykle aktivně podílejí na všech částech RK včetně soukromé rodinné porady.

(Martínková, 2021, [ústní sdělení])

4 Náhradní rodinná péče

Dle rodinného práva zahrnutého v Občanském zákoníku mají vůči sobě rodič a dítě práva a povinnosti, jichž se nemohou vzdát.

„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, (...)“ (Zákon č. 89/2012 Sb., §858)

Starat se o příznivý vývoj dětí a vychovávat je, je povinností obou rodičů. Může ovšem nastat případ, kdy se rodiče o děti nemohou či nechtějí postarat. Proto existuje institut náhradní rodinné péče, kterou upravuje Občanský zákoník. Existují různé formy NRP:

- Svěření do péče jiné osoby
- Poručenství
- Osvojení
- Pěstounská péče
- Pěstounská péče na přechodnou dobu

(MPSV, Formy náhradní rodinné péče, 2021 [online])

Vzhledem k zaměření práce se budeme dále blíže věnovat pouze pěstounské péči a pěstounské péči na přechodnou dobu.

4.1 Pěstounská péče

Jednou z forem NRP je pěstounská péče. *„Do pěstounské péče se svěřují děti, o něž nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník, a to na dobu, po kterou trvá překážka bránící rodičům v osobní péči o dítě.“* (MPSV, Formy náhradní rodinné péče, 2021 [online]) Pokud je to možné, je dítě umístěno přednostně do PP než do ústavní péče. PP není časově omezena a pokud soud sezná, že je to v zájmu dítěte, tak ho rodiče mohou převzít zpět do své péče, když pominula překážka bránící výkonu péče. Vyskytuje-li se v okolí příbuzná či jinak blízká osoba schopná o dítě pečovat, upřednostní ji soud před jinou osobou. (tamtéž)

4.2 Formy pěstounské péče

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí platná od 1. 1. 2022 nově dělí pěstounskou péči na dvě kategorie:

- a) Nezprostředkovaná pěstounská péče
- b) Zprostředkovaná pěstounská péče

Tyto formy se liší svým vymezením a rovněž nárokem na finanční podporu státu.

Za nezprostředkovanou PP považujeme péči příbuzné nebo blízké osoby dítěti či jeho rodině. Tato možnost má přednost před zprostředkováním PP. Důvodem je především zachování přirozených vazeb dítěte a jeho setrvání v prostředí, které zná. (Informační materiál, 2021, s. 5)

Může nastat situace, že se nenajde žádná příbuzná či blízká osoba, která by o dítě mohla pečovat. V tom případě přichází na řadu možnost zprostředkované PP. Krajský úřad je pověřen vybrat dítěti vhodného pečovatele z evidence osob, které byly k tomuto účelu vyškoleny, prověřeny a odborně posouzeny. Pod zprostředkovanou PP spadá také PPPD. (tamtéž)

Blíže se podíváme na nezprostředkovanou PP, která bývá vykonávána příbuznými dítěte. Nazveme jí proto příbuzenská pěstounská péče. Zprostředkovanou PP se budeme dále v textu zabývat také, ale zaměříme se pouze na PPPD. Jak se můžeme dočíst v předešlé kapitole, rodinné konference s pěstounskými rodinami, jimž se práce věnuje, můžeme rozdělit právě na dva typy podle zaměření. První typ pojmenováváme jako rodinné konference s dětmi v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných, druhý jako rodinné konference s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu a jiných dočasných opatřeních. Proto budou dále popsána specifika právě těchto dvou typů PP.

4.3 Příbuzenská pěstounská péče

Pěstounská péče vykonávaná osobami příbuznými dítěti může být vnímána jako specifický typ PP. Z výzkumu organizace *SocioFactor* zveřejněném v roce 2021 vyplývá, že příbuznější pěstouni tvoří podle statistik 67 % všech pěstounů. Kromě jiného se tento typ PP vyznačuje vyšším věkem pěstounů (62 % z nich je starších 50 let). 64 % z nich jsou totiž prarodiče dítěte. Z výzkumu vyplynulo, že se v různých ohledech PP příbuzných liší od zprostředkované PP a je pro tyto pěstouny zapotřebí zvláštní podpory. (Unikátní výzkum, 2021, s. 1)

4.3.1 Specifické aspekty pěstounské péče příbuzných

Výzkumná organizace *SocioFactor* spolu s *Centrem psychologické pomoci* v Ostravě provedla v letech 2019 a 2020 výzkum, jehož se účastnilo 169 pěstounských rodin. Výstupem tohoto výzkumu jsou mimo jiné specifika příbuzenské pěstounské péče.

- **Minimální možnost volby** – na rozdíl od zprostředkované PP se příbuzní k péči o děti nerozhodli zcela dobrovolně, přijímají tuto roli jako povinnost.
- **Neplánovaná a radikální změna života** – k příchodu dětí dochází často rychle, nemají čas si tuto změnu naplánovat.
- **Nedostatek informací při rozhodování** – dostávají se do role pěstounů nepřipraveni, nevědí, co všechno to obnáší.
- **Příbuzenské vazby** – může docházet ke konfliktu rolí (např. babička je najednou v roli matky).
- **Vnímání trvalosti závazku** – PP příbuzného bývá vnímána spíše jako dlouhodobé řešení.
- **Vysoké riziko ohrožení rodiny a sociální disfunkce** – v pěstounské rodině může dojít k sociální exkluzi dětí i pěstounů. Pěstouni nemají ve svém okolí nikoho, kdo by byl v podobné situaci jako oni. Děti zase nemají kamarády mezi dětmi známých pěstounů, kteří jsou v jejich věku.

- **Vysoký věk pěstounů** – značná část příbuzenských pěstounů (2/3) jsou prarodiče. Mezi nimi a dětmi je tedy rozdíl generace. To přináší specifické problémy.
 - i. **Mezigenerační rozdíl** – pěstouni i děti mají jiné tempo, potřeby a zvyklosti.
 - ii. **Očekávání vzdělávacího systému** – problematické mohou být nároky vzdělávacího systému týkající se užívání technologií či výuky cizích jazyků. To jsou oblasti, v nichž pěstouni-prarodiče nemusí být vzděláni.
 - iii. **Souběh kritických životních etap** – zatímco děti dospívají, pěstouni stárnou a ubývá jim síl.
 - iv. **Obava z budoucnosti** – pěstouni mají obavy, kdo se postará o děti, kdyby došlo např. ke zhoršení jejich zdravotního stavu.
 - v. **Finanční problémy** – pěstouni jsou často starobní důchodci a nemají příliš vysoký příjem.

(Potřebnost oddělení, 2021, s. 1-2)

4.3.2 Potřeby příbuzenských pěstounů

Zmíněný výzkum též poukazuje na potřebu změn na poli příbuzenské pěstounské péče. Autoři výzkumu doporučují oddělit péči příbuzných pro všechna svá specifika od jiné pěstounské péče legislativně. Jmenují pak tři oblasti podpory, které považují vzhledem k péči příbuzných za klíčové.

1. Finanční podpora

Ukázalo se, že dávku *odměna pěstouna* mají přiznanou jen někteří pěstouni oslovení ve výzkumu. 62 % z těch, kteří na dávku dosahují, vykazují finanční stabilitu. Naopak pěstouni bez dávky si připadají finančně stabilní pouze ve 27 % případů.

2. Jiná podoba a forma doprovázení

Z výše uvedených specifík pěstounské péče příbuzných vyplývá, že mají tito pěstouni i trochu odlišné potřeby, co se doprovázení týče. Mezi důležité oblasti např. patří: zajištění péče o dítě ve chvíli, kdy pěstoun není schopen se dočasně starat ze zdravotních důvodů

(zvýšené riziko kvůli věku pěstounů), podpora při výchově dětí, podpora v oblasti vzdělávání dětí, spolupráce s psychologem a další. (Potřebnost oddělení, 2021, s. 3)

3. Úprava práv pečujícího směrem k dítěti

Pěstounská péče příbuzných má v praxi blízko osvojení zvláště v případech, kdy rodiče nejsou dlouhodobě a prokazatelně schopni o dítě pečovat a plnit vůči němu rodičovské povinnosti. Některé z těchto povinností by proto bylo vhodné, v odůvodněných případech, přenést na pečující příbuzné (agenda zdravotní péče, zastupování na úřadech apod.) (tamtéž)

Specifická situace pěstounů-příbuzných a s ní spojená potřeba podpory může být předmětem domluvy na RK. Pěstouni mohou díky RK získat podporu, aby péči o děti lépe zvládali.

4.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Další z typů NRP je pěstounská péče na přechodnou dobu. Jedná se o krátkodobé opatření pro případy, kdy rodič nemůže ze závažných důvodů zajistit péči o dítě. To je svěřeno do péče osobě, která je evidována jako osoba, jenž může vykonávat PPPD. Toto opatření obvykle trvá maximálně 1 rok. Mezitím je vždy jednou za 3 měsíce přezkoumáno, zda trvají důvody umístění dítěte mimo rodinu. Hledají se také možnosti trvalého řešení poté, co uplyne doba 1 roku. (MPSV, Formy náhradní rodinné péče, 2021 [online])

4.4.1 Specifické aspekty PPPD

Jakmile hovoříme o pěstounské péči, jedná se o přechodné řešení situace dítěte. PPPD je však specifická časovým omezením, stejně jako procesy, které se v ní odehrávají. „*Institut pěstounské péče na přechodnou dobu umožňuje, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u proškolených pěstounů i krátkodobě a bylo mu zabezpečeno právo na rodinný život podle Úmluvy o právech dítěte (...)*“ (Informace k PPPD, 2013, s. 1) U PPPD neprobíhá proces zprostředkování NRP, jako u jiných typů péče. Přechodní pěstouni by měli být připraveni přijmout dítě do péče, pokud možno bezprostředně po rozhodnutí soudu, aby mohlo co nejdříve žít ve stabilním a láskyplném prostředí. Pěstouni pomáhají dítěti zpracovávat traumata z minulosti a zároveň jej připravují na přechod do další péče. (tamtéž)

Právě přechod z PPPD je velmi důležitým a zároveň citlivým obdobím, které ovšem k PPPD nevyhnutelně patří. Je nutné myslet na tento okamžik co nejdříve a všechny aktéry (dítě,

pěstouny, budoucí pečovatele) na něj důkladně připravit. Dítě nikdy nemění výchovné prostředí ze dne na den, ke změně dochází pomalu, v několika fázích. (Pěstounství je profese, 2015, s. 28)

Domluva ohledně další péče o dítě může probíhat na RK. Je to prostor pro členy rodiny diskutovat nad tím, zdali se najde v blízkém či širším příbuzenstvu někdo, kdo by dlouhodobou péčí o dítě byl schopen zajistit. Vhodnost RK jakožto nástroje využitelného v těchto případech zmiňují i Matoušek s Pazlarovou (2014), které citujeme dále.

4.4.2 Varianty přechodu dítěte z PPPD

a) Předání do biologické rodiny

Pokud to podmínky dovolují, dítě může být umístěno zpět do své biologické rodiny. V případě, že se vrací ke svým rodičům, není obvykle nutná adaptace na nové prostředí. Jiná situace nastává v případě, že se dítě dostane do péče vzdálenějších příbuzných, které zná méně a na jejich domácí prostředí si musí zvykat. (Procesy v rámci, 2019, s. 19)

b) Zprostředkovaná náhradní rodinná péče

Dítě přichází do péče osoby, kterou nezná. Přechodní pěstouni se spolu s novou náhradní rodinou a dítětem setkávají nejprve za asistence pracovníka doprovázející organizace, poté bez něj. Postupem času je kontakt s novou rodinou častější, dítě u nich může i přespat, až nakonec dojde k definitivnímu předání. (tamtéž, s. 22)

c) Předání do ústavního zařízení

Někdy se nenajde pro dítě vhodné umístění v biologické rodině, ani v jiném typu NRP. Přejechod do ústavního zařízení rovněž vyžaduje přípravu dítěte závislou na jeho věku. (tamtéž, s. 25)

V předešlých podkapitolách jsme jmenovali různé aspekty PP příbuzných a PPPD – specifické situace a problémy, s nimiž se děti nebo pěstouni potýkají. Ve výzkumné části budeme mimo jiné sledovat, jak se tato témata objevují v rodinných konferencích, dotýkajících se právě problematiky PP.

4.5 Umístění dítěte do NRP

4.5.1 Důvody umístění dítěte do NRP

V dnešní době se neseťkáváme příliš často s umístováním dětí do NRP z důvodu osíření pro úmrtí rodičů. V oblasti NRP se většinou řeší situace dětí tzv. „sociálně osířelých“. Znamená to, že dítě sice má matku, otce, nebo oba rodiče, ti ale nejsou schopni s různých důvodů zajistit kvalitní a bezpečnou péči. (Matějček a kol., 2002, s. 20)

Důvodů pro umístění dítěte mimo rodinu může být řada a mnohdy spolu tyto důvody souvisí. Můžeme je pro zjednodušení rozdělit do tří kategorií podle primárního problému.

- a) **Rodiče se o dítě nechtějí starat** – Narození dítěte může přijít ve chvíli, kdy rodiče sami prochází složitou situací a vyhodnotí, že péče o dítě je nad jejich síly. Může jít také o rodiče s poruchami osobnosti, u nichž se v důsledku onemocnění nerozvinul přirozený rodičovský pud. (Bubleová a kol., 2011, s. 65)
- b) **Rodiče se o dítě nemohou starat** – Rodiče mají vůli se o dítě starat, nicméně jim v tom brání objektivní důvody jako onemocnění, hospitalizace, výkon trestu odnětí svobody aj. Do této kategorie spadají i případy rodičů, jejichž děti mají specifické potřeby, co se zdravotního stavu týče, které znemožňují, aby vyrůstaly v domácím prostředí. (tamtéž)
- c) **Rodiče se o dítě neumějí starat** – Rodiče mohou být psychicky nestabilní a namísto vytvoření citového pouta s dítětem a bezpečného zázemí v domácnosti, představují sami pro dítě ohrožení. (tamtéž)

4.5.2 Ohrožené dítě

Pro dítě jsou dle Matouška a Pazlarové (2014) ohrožující tyto jevy:

- **Nevhodné životní podmínky** – nevyhovující bydlení, nedostatek jídla a oblečení
- **Zanedbávání** – fyzických i psychických potřeb dítěte
- **Zneužívání** – sexuální, ekonomické, kriminální
- **Týrání**

Postup při řešení situace rodiny ohroženého dítěte spočívá nejprve ve snaze o zlepšení nevyhovujících podmínek prostřednictvím různých intervencí. V některých případech ovšem není možné zajistit pro dítě bezpečí v prostředí nukleární rodiny. Je zapotřebí najít náhradního pečovatele. Snahou je, aby dítě, pokud možno mohlo zůstat u někoho z příbuzných. „*Vhodnou formou hledání náhradní pečující osoby v širší rodině je rodinná skupinová konference.*“ (Matoušek, Pazlarová, 2014, s.93-96)

4.5.3 Kontakt dítěte v NRP s biologickou rodinou

Pro dítě v NRP je klíčová jistá vazba s pečující osobou. Dítě má ale rovněž právo znát své rodiče a další příbuzné a být s nimi v kontaktu. Znalost minulosti rodiny pomáhá dítěti utvářet jeho osobní identitu. Situace každého dítěte je jiná, a proto je třeba citlivě uvažovat o formě a četnosti kontaktu s jemu blízkými osobami. (Kocourková, Černá, 2018, s. 6)

Formy kontaktu mohou být následující:

- a) Písemný, telefonický, internetový
- b) Jednorázové osobní setkání
- c) Pravidelné osobní setkávání (tamtéž, s. 15-17)

Cílem setkávání dítěte se členy jeho biologické rodiny je např.:

- Udržovat a rozvíjet vztahy s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými (je-li to vhodné)
- Pomocť dítěti zvládnout situaci, kdy je odloučeno od rodiny
- Zjišťovat, zdali existují v širší rodině osoby, které by se zajímaly o dítě
- Vytvořit pro rodiče příležitost pro změnu podmínek, které vedly k odebrání dítěte (Scott a kol., 2005, s. 7)

Rodinné konference mohou být přístupem využitelným při hledání vhodné pečující osoby v případech, kdy rodiče pečovat nechtějí, nemohou anebo sami představují pro dítě určité riziko. Využití RK právě v těchto případech bude součástí empirické části práce. Budeme rovněž sledovat nastavování bezpečného kontaktu dětí s rodiči a dalšími příbuznými, který je ze zmíněných důvodů pro děti v PP (i jiných formách NRP) důležitý.

4.6 Pěstounská péče v ČR

Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2020 vydaný MPSV shrnuje, mimo jiné, statistické údaje o výkonu NRP v ČR.

K 31.12.2020 bylo v ČR u 11 655 pěstounů dohromady 12 094 dětí. 6 410 z těchto pěstounů tvořili prarodiče dětí a dalších 1 897 jiní příbuzní. Pěstouni-příbuzní tedy tvoří 71 % všech pěstounů.

Ke stejnému datu se počet pěstounů na přechodnou dobu rovnal 732. V tomto typu NRP se ke konci roku nacházelo 504 dětí.

Tabulka č. 1: Počty pěstounů a dětí v pěstounské péči v ČR

	Pěstouni celkem	Pěstouni-prarodiče	Pěstouni-jiní příbuzní	Pěstouni-příbuzní celkem	Svěřené děti celkem
Pěstounská péče	11 655	6 410	1 897	8 307	12 094
PPPD	732	-	-	-	504

Sledovaného roku došlo k zániku PP u 1 118 dětí, z toho u 713 z důvodu nabytí plné svéprávnosti. Ze zbylých 405 dětí šlo do péče rodičů 151 dětí, do jiné formy NRP (PP, poručenství s osobní péčí poručníka, svěřeni dítěte do péče jiné osoby) také 151 dětí, do osvojení 8 dětí a do ústavního zařízení 95 dětí.

PPPD byla ukončena 358 dětem, z nichž u 3 bylo důvodem nabytí plné svéprávnosti. 61 dětí odešlo zpět k rodičům, do jiné formy NRP 202 dětí, do osvojení 76 a do ústavního zařízení 16. (Roční výkaz, 2020, s. 3)

Tabulka č. 2: Počty ukončení PP a PPPD a následné umístění dítěte

<i>K 31. 12. 2020</i>	Děti celkem	Nabytí plné svéprávnosti	Odchod do péče rodičů	Odchod do jiné formy NRP	Odchod do osvojení	Odchod do ústavního zařízení
Ukončení pěstounské péče	1 118	713	151	151	8	95
Ukončení PPPD	358	3	61	202	76	16

Z výše uvedených statistik vidíme, že se problematika PP dotýká nezanedbatelného počtu dětí a pěstounů. Pokud budeme považovat RK za vhodný nástroj pro podporu pěstounských rodin, tak se v naší zemi vyskytuje kolem 12 000 dětí u cca 11 600 pěstounů, pro něž by RK potenciálně mohla být příležitostí ke zlepšení jejich situace. Značný podíl dlouhodobých pěstounů tvoří příbuzenští pěstouni, kteří mají své specifické potřeby, jak jsme popsali v předchozích kapitolách.

Zajímá nás rovněž, kam děti z PP přichází. Odečteme-li 713 dětí, jimž byla PP ukončena z důvodu nabytí plné svéprávnosti (obvykle dovršení 18. roku), byla PP v roce 2020 ukončena 405 nezletilým dětem. Z tohoto představuje 95 dětí umístěných do ústavního zařízení téměř 1/4.

Budeme sledovat, jaké změny v péči o děti v PP se udály v rodinách, které prošly rodinnými konferencemi.

4.7 Podpora pěstounů

4.7.1 Dohoda o výkonu pěstounské péče

Mezi povinnosti pěstounů patří uzavření dohody o poskytování pěstounské péče. Dohodu může pěstoun uzavřít s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, nebo s doprovázející

organizací. Tato dohoda koresponduje s individuálním plánem ochrany dítěte a vymezuje strukturu spolupráce rodiny a doprovázející služby. Na dohodu pak navazuje další dokument – plán průběhu pobytu dítěte v pěstounské péči. Cílem této dokumentace je zajistit kvalitní služby přesně podle potřeb dané rodiny. (Praktický průvodce, 2015, s. 10)

4.7.2 Doprovázení pěstounů

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí vymezuje pěstounům (dlouhodobým i přechodným) jistá práva a povinnosti:

„a) právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě; tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče (...)

b) právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte (...)

c) právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci (...)

d) právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti (...)

e) právo na pomoc při plnění povinností podle písmene h), včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku,

f) povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě (...)“

(Zákon 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí, §47a)

Role doprovázející organizace je dvojitá – kontrolní a podpůrná. Organizace dohlíží na řádný výkon PP v souladu s dohodou o výkonu PP. Zároveň je jejím úkolem odporovat pěstouny v naplňování zmíněných práv a povinností. Tuto podporu realizují organizace prostřednictvím různých aktivit pro pěstouny. Jedná se především o zprostředkování odlehčovací péče (hlídání dětí), psychologické pomoci, organizaci asistovaných kontaktů rodičů s dětmi, zajištění vzdělávání pěstounů apod. (Praktický průvodce, 2015, s. 4-6)

Předmětem rodinné konference může být, jak je uvedeno v kapitole 2, i podpora pěstounů. RK jsou intervencí, kterou by doprovázející organizace mohly disponovat. Na RK totiž mohou být řešeny mimo jiné některé z výše uvedených práv a povinností pěstounů (právo

na poskytnutí pomoci se zajištěním dočasné či dlouhodobé péče – hlídání dětí, styk oprávněných osob s dítětem – kontakt s rodiči a dalšími členy rodiny).

4.8 Vliv náhradních forem péče na vývoj dítěte

Pokud se rodiče nemohou anebo nechtějí o své děti starat, musí být zařazeny do náhradní péče. Rozlišujeme dva základní typy náhradní výchovy dětí – rodinnou a ústavní. Výzkumy týkající se ústavní péče o děti již dlouhodobě poukazují na negativní dopady pobytu v institucích na děti a jejich vývoj. (Ptáček a kol., 2011, s. 7)

Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN v Praze zrealizovaly v letech 2010-2011 výzkumný projekt *Vývoj dětí a jejich potřeb v náhradní rodinné a výchovné péči v kontextu současného společenského vývoje*. Výzkum si kladl za cíl popsat vývoj a potřeby dětí umístěných do různých typů náhradní péče. Vzorek 315 dětí obsahoval děti v dětských domovech, děti v pěstounské péči, děti v biologických rodinách a také děti ve vlastních, ale neúplných rodinách. Výzkum se zaměřoval na několik oblastí vývoje dítěte:

- *„Psychický vývoj*
- *Socioemoční a sociální vývoj*
- *Somatický vývoj*
- *Přítomnost vývojových poruch nebo symptomů duševních poruch*
- *Specifické oblasti jako např. symptomy možné traumatizace“ (tamtéž)*

Výsledky výzkumu se shodovaly s výstupy předešlých šetření. Ve vývoji dětí ve zkoumaných skupinách bylo možné pozorovat značné rozdíly. Ve všech zkoumaných oblastech vývoje na tom byly nejhůře děti z dětských domovů. O něco lépe si vedly děti v PP, a to ve většině sledovaných parametrech. Nejlépe na tom z hlediska vývoje byly děti v úplných biologických rodinách. (tamtéž)

Pokud je to možné, je vhodné usilovat o umístění dítěte v rodinném prostředí, aby se vyhnulo ústavní péči, která negativně poznamenává vývoj dětí. Díky domluvě ohledně péče o dítě na RK se může umístění dítěte do ústavního zařízení předcházet.

5 Empirická část

V předchozích kapitolách byla popsána teoretická východiska této práce. Nyní se zaměříme na popis její výzkumné části.

5.1 Cíl výzkumu

Umístění dítěte do PP je vždy reakcí na určitou míru ohrožení dítěte. Ať se jedná o jakýkoli typ PP, každá pěstounská rodina vyžaduje specifickou péči a ochranu. Umístění dítěte do PP může být důvodem svolání RK. Situace rodin s dětmi v PP přináší různé problémy a otázky, na něž je mimo jiné možné prostřednictvím RK reagovat.

RK nejsou zatím v naší zemi všeobecně rozšířeným a běžně používaným přístupem práce s rodinou. *RK centrum*, které je v České republice největším organizátorem RK, má zkušenosti mimo jiné i s RK, v nichž se objevovala problematika PP.

Cílem tohoto výzkumu je popsat přínos rodinných konferencí pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny.

5.2 Metodologie výzkumu

5.2.1 Získání dat

Data pro výzkum byla získána od *RK centra*. Ke každé RK, kterou pořádají, vedou příslušnou dokumentaci s jednotnou strukturou. Ta sestává ze *Žádosti o rodinnou konferenci* a *Plánu rodiny*. *RK centrum* již pořádalo více než 100 RK. Kritériem výběru dat pro tento výzkum bylo, aby se v RK vyskytovala problematika PP.

5.2.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor představovala dokumentace k 18 RK, které se zabývaly otázkami spojenými s PP a proběhly v letech 2018-2021. Celkem se jednalo o 17 rodin, jelikož pro jednu rodinu byla RK uspořádána dvakrát. U jedné z poptaných RK máme pouze *žádost o RK*, jelikož samotné setkání rodiny se v tomto případě nakonec neuskutečnilo.

5.2.3 Etické aspekty výzkumu

Dokumentace k RK (žádosti o RK i plány rodin) obsahují osobní a citlivé údaje, jako jméno, datum narození, místo bydliště, kontaktní údaje, popis zdravotního stavu, příslušnost

k etnické menšině apod. Tyto údaje byly během zpracování dat buď vynechány, pokud nebyly pro danou RK zásadní, anebo anonymizovány. Místo jmen dětí, kterým byla uspořádána RK, používáme pouze označení dle pohlaví (chlapec, dívka), pro další osoby pak obvykle jejich vztah k danému dítěti (matka, otec, bratr, babička, rodinná přítelkyně apod.). Názvy konkrétních měst, sociálních služeb, pracovišť a jiných míst také neuvádíme, aby ve spojení s dalšími informacemi nemohlo dojít k identifikaci rodin.

5.2.4 Metoda analýzy dat

Metodou analýzy dat byla obsahová analýza. Obsahovou analýzou se rozumí „*velmi široké spektrum dílčích metod a postupů sloužících k analýze jakéhokoli textového dokumentu s cílem objasnit jeho význam, identifikovat jeho stylistické a syntaktické zvláštnosti, případně určit jeho strukturu.*“ (Miovský, 2006, s. 238)

Práce metodou obsahové analýzy má několik fází. Nejprve je nutné vybrat a vymezit soubor dat, který budeme analyzovat. Poté je na řadě určení úrovně analýzy – tedy tvorba kategorií. Kategoriemi mohou být slova, fráze či témata. Dále dochází ke kódování, kdy jednotlivé části dokumentu přiřazujeme ke kategoriím. Obsahová analýza vychází z kvantitativního způsobu zkoumání, ale obsahuje také postupy kvalitativních metod. (Dvořáková, 2010, s. 98)

Pro zpracování získané dokumentace k našim RK byly použity oba způsoby zkoumání – pro některé části kvantitativní, pro jiné kvalitativní. Analyzovat dokumenty lze oběma způsoby. Pokud sledujeme četnost znaku v kategorii, která je dopředu známá, jedná se o kvantitativní přístup. V jiných případech, kdy během analýzy kategorie teprve vytváříme, postupujeme kvalitativním přístupem. (Reichel, 2009, s. 129)

5.2.5 Postup zpracování dat

Prvním krokem při zpracovávání dat bylo důkladné pročtení zmíněných dokumentů (žádostí a plánů z RK) a seznámení se s jejich strukturou.

Ke každé z 18 RK s dětmi v PP nám byly poskytnuty dva důležité dokumenty, které během procesu RK vznikají – žádost o rodinnou konferenci a plán rodiny.

Žádost o rodinnou konferenci

Žádost o RK je dokument, který vyplňuje zadavatel RK, jímž u nás nejčastěji bývá sociální pracovník OSPOD. Vzor žádosti o RK viz příloha 1. Každá žádost obsahuje následující informace:

- Jméno rodiny a její kontaktní údaje
- Popis současné situace
- Co se daří
- Obavy v souvislosti se situací rodiny
- Otázka, která by měla být předložena na RK
- Podmínky plánu rodiny, aby byl dobrý a bezpečný
- Odborná pomoc, která je rodině již poskytována
- Kdo byl seznámen s nabídkou RK a souhlasí s ní
- Potřeba RK do určitého termínu

Plán rodiny

Přepis originálního plánu rodiny (vzor dokumentu viz příloha 2), který dala dohromady rodina na RK, má následující strukturu:

- Údaje o RK (kdy, kde a pro koho byla uspořádána)
- Cíl RK
- Účastníci RK (jméno a jejich vztahové vazby)
- Plán rodiny (kdo co bude mít na starosti)

Na základě těchto dokumentů jsme poté vytvořili tabulku, pro přehledné zobrazení dat z dokumentů. Tato tabulka je v upravené podobě přiložena k práci jako příloha 3. Kategorie vytvořené v tabulce reagují na strukturu zkoumaných dokumentů. Šablonu tabulky můžeme vidět níže.

Tabulka č. 3: Šablona tabulky pro zobrazení dat

RK	Situace dítěte	Věk dítěte	Přítomno na RK	Situace v rodině	Otázka pro RK	Účastníci RK	Výstup z RK

Sloupec 1 obsahoval číselné označení jednotlivých případů od 1 do 17. V případě jedné rodiny, kde proběhly dvě RK jsme sice každou RK posuzovali zvlášť, ale k jejich odlišení jsme použili písmena – tedy RK *1a* a RK *1b*. Dokumentace se celkem týkala 18 případů.

Situace dítěte je sloupec, kam jsme ve stručnosti popsali situaci, v níž se dítě nacházelo v době před konáním RK. Obsahem těchto buněk bylo např. *Chlapec v pěstounské péči babičky* nebo *2 děti v pěstounské péči na přechodnou dobu*. Cílem bylo odlišit různé případy RK, které mají i podle zkušenosti *RK centra* svá specifika.

Do dalších sloupců byly poté zaneseny údaje o dětech – věk, pokud byl v dokumentaci uveden a informace o jejich (ne)účasti na RK, byla-li známa.

Ve sloupci *Situace v rodině* lze najít stručný výtah informací o rodině dítěte podle toho, jak byly uvedeny v žádosti o RK. Jedná se o informace týkající se rodičů dítěte, jejich problematických situací, vztahů v rodině, umístění dítěte apod. V některých žádostech byla identifikována různá rizika pro dítě, vyplývající ze situace v rodině, která zde také uvádíme.

Nutnou součástí každé RK je otázka, kvůli níž se rodina schází, aby se na ni společnými silami pokusila reagovat. Tato otázka bývá již obsažena v žádosti o RK, kde je formulována zadavatelem RK, ale může být pozměněna či upřesněna v průběhu přípravy RK. Ve finálním znění se pak objevuje v plánu rodiny. Finální podobu otázky jsme zapsali do sloupce *Otázka pro RK*.

Dále jsme zaznamenali do sloupce *Účastníci RK* základní údaje o osobách přítomných na RK. Účastníky jsme označili jejich vztahem k dítěti, pro něž byla RK uspořádána. Zapsali jsme také celkový počet účastníků. Vzhledem k tématu práce nás také zajímalo, zdali byli na RK přítomni pěstouni dítěte a případně v jaké části RK (úvod, soukromá rodinná porada).

V posledním sloupci *Výstup z RK* byly v zestručněné podobě vypsané konkrétní body z plánu rodiny, na nichž se účastníci RK dohodli.

Z informací obsažených v tabulce vyplynulo 6 oblastí, kterými jsme se v analýze dále zabývali:

- **Typy RK s dětmi v PP** – podle situace dítěte, v níž se před konáním RK nacházelo, byly sledované RK rozděleny do dvou základních kategorií, které rovněž pojmenovává *RK centrum*. Každou RK jsme tedy zařadili do jedné z těchto kategorií.
- **Typy RK podle položené otázky** – srovnali jsme otázky položené na RK a vytvořili kategorie, kam jsme je umístili podle zaměření.
- **Výstupy z RK s dětmi v PP** – v analýze výstupů z RK jsme identifikovali některé prvky, které se v plánech rodin opakovaly. Ty jsme rovněž rozdělili na několik kategorií.
- **Reakce RK na identifikovaná rizika** – v žádostech o RK byla identifikována různá rizika pro dítě a jeho rodinu. Zabývali jsme se tím, jak na tato rizika reagovaly plány rodin. Rizika v některých RK byla obdobná, stejně jako strategie jejich zvládnutí v plánech rodin. Pro rizika, která se opakovala, byly poté vytvořeny kategorie.
- **Zapojení dětí do RK** – sledovali jsme, na kolika RK byly přítomny děti a jakého byly věku. Zároveň jsme také rozdělili jejich zapojení do RK na několik typů podle toho, co bylo obsaženo v dostupné dokumentaci.
- **Zapojení pěstounů do RK** – zkoumali jsme, ve kterých případech byli pěstouni přítomni na RK a pokud ano, tak do jaké její části byli zapojeni.

Obsahová analýza byla provedena v některých oblastech kvantitativní metodou, v jiných kvalitativní anebo kombinací obou zmíněných. Některé kategorie nám byly známe předem (např. typy RK, zapojení pěstounů), jiné jsme vytvořili na základě kódů, které jsme během analýzy identifikovali jako obdobné (např. typy RK podle položené otázky, výstupy z RK). Příslušnost RK k jednotlivým kategoriím jsme pro přehlednost nakonec shrnuli do tabulky. V další kapitole podrobněji rozebereme jednotlivé oblasti a obsah kategorií, které vzešly z obsahové analýzy dokumentů.

6 Analýza rodinných konferencí s dětmi v pěstounské péči

RK Centrum má s pořádáním rodinných konferencí bohaté zkušenosti, jak bylo zmíněno výše. Mají za sebou mimo jiné řadu RK, v nichž se objevovalo téma náhradní péče o děti, především v PP a v PPPD. Celkem se jedná o 18 RK zabývajících se touto problematikou. V následujících podkapitolách si představíme kategorie, které vznikly analýzou dokumentace k RK s dětmi v PP. V kapitole 7 budeme pak tato data interpretovat.

6.1 Typy RK s dětmi v PP

Jak bylo zmíněno výše, RK s dětmi v PP, uspořádané *RK centrem*, můžeme rozdělit podle zaměření do dvou skupin.

a) Rodinné konference s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu a jiných dočasných opatřeních

Do této kategorie spadá 11 RK. Z toho se 7 případů týká dětí umístěných do PPPD, 3 případy dětí v PP a 1 případ dětí ve ZDVOP.

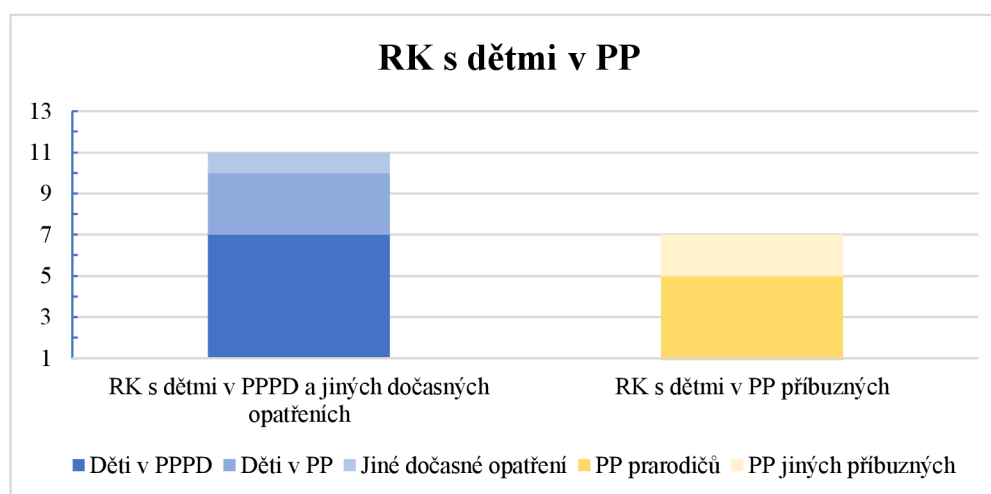
Řadíme sem RK: 2), 4), 6), 7), 8), 9), 10), 12), 13), 15), 17)

b) Rodinné konference s dětmi v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných

V této kategorii máme 7 RK. Z toho se v 5 případech jedná o péči prarodičů (babičky) o děti, ve 2 případech o péči jiných příbuzných.

Řadíme sem RK: 1a), 1b), 3), 5), 11), 14), 16)

Graf č. 1: Počty RK s dětmi v PP

6.2 Typy RK podle položené otázky

A) Děti v PPPD a jiných dočasných opatřeních

Tabulka č. 4: Otázky pro RK s dětmi v PPPD

RK	Otázka pro RK
2)	Jak zajistit péči o chlapce?
4)	Jak může širší rodina zabezpečit péči o děti?
6)	Kdo se postará o chlapce?
7)	Jak zajistit péči o chlapce v širší rodině?
8)	Jak bude zajištěna dlouhodobá péče o chlapce?
9)	Jak podpořit kontakt dívky s biologickou rodinou?
10)	Jak zajistit péči o děti v širší rodině?
12)	Jak bude zajištěna péče o děti?
13)	Jak zajistit péči o děti?
15)	Jak zajistit péči o chlapce v širší rodině? Jak se může rodina zapojit do pomoci chlapcům s odchodem či po odchodu z PP?
17)	Jak zajistit další péči o chlapce? Jak nastavit pravidla fungování pro chlapce?

B) Děti v PP příbuzných

Tabulka č. 5: Otázky pro RK s dětmi v PP příbuzných

RK	Otázka pro RK
1a)	Jak se může širší rodina zapojit do péče o chlapce?
1b)	Jak podpořit pěstounku v péči o chlapce?
3)	Jak zajistit péči o chlapce v širší rodině? Jak bude chlapce v kontaktu s matkou?
5)	Možnost pro sourozence vyjádřit se k tomu, jak jsou spokojeni tam, kde jsou – jak by chtěli být v kontaktu i se sourozenci, kteří s nimi nebydlí?
11)	Jak pomoci babičce v péči o dívku?
14)	Jak podpořit chlapce v dodržování pravidel a zvládnání školních povinností? Jak se může zapojit širší rodina? Jak bude zajištěna péče v případě, že by se nemohla postarat babička? Jak zajistit stabilní zázemí pro chlapce?
16)	Jak se může širší rodina podílet na péči o děti, jak ulehčit sestřám? Jak zajistit vhodný a bezpečný kontakt mezi matkou a dětmi v PP?

Podle otázek diskutovaných na realizovaných RK, můžeme tyto konference rozdělit na 3 typy:

1. Typ RK – Podpora pěstouna v péči o dítě

RK: 1a), 1b), 11), 14), 16).

Jedná se o případy, kdy děti byly dlouhodobě v péči příbuzných, většinou prarodičů (v případě 16) péče tet dětí). Otázkou tedy nebylo, kdo se o děti postará, jelikož z dlouhodobého hlediska byly zajištěné. Předmětem těchto RK spíše byla podpora pěstounů tak, aby lépe zvládali náročnou péči o děti. Ve dvou případech (1b) a 14)) bylo také identifikováno riziko odebrání dětí z důvodů ne zcela vyhovujících podmínek péče pěstounů-příbuzných. I na to měli účastníci RK možnost reagovat a pěstouny v tomto podpořit.

2. Typ RK – Zajištění dlouhodobé péče o dítě

RK: 2), 3), 4), 6), 7), 8), 10), 12), 13), 15), 17).

Většinou se jedná o případy dětí umístěných do různých přechodných forem péče. Konkrétně 6 případů dětí v PPPD, 3 případy dětí v PP (zprostředkované), 1 případ dětí ve ZDVOP, 1 případ dítěte v PP babičky. Hlavním cílem těchto RK bylo přijít s plánem dlouhodobého umístění dětí. V některých případech bylo možné uvažovat o návratu k biologickým rodičům, jinde šlo spíše o snahu umístit děti do péče v rámci širší rodiny.

3. Typ RK – Možnost pro dítě vyjádřit se ke své situaci

RK: 5) a 9).

Prvotním účelem uspořádání těchto RK bylo vytvořit pro děti prostor vyjádřit se ke své situaci. V obou případech šlo především o nastavení kontaktu dětí s jejich biologickými sourozenci. Měly možnost popovídat si ohledně vzájemného setkávání a domluvit se i na formě a četnosti kontaktů. V případě 5) byla otázkou také spokojenost dětí s jejich umístěním u pěstounky, s níž měly poměrně vyhrocené vztahy. Děti tak mohly vyjádřit, co jim vyhovuje nebo naopak vadí a chtěly by to jinak.

6.3 Výstupy z RK s dětmi v PP

Výstupem každé RK je plán rodiny. V plánu je popsáno, na čem se účastníci RK dohodli, tedy kdo, co a jak zařídí nebo si vezme na starost. Ve většině sledovaných RK lze sledovat několik rovin vzniklého plánu. Ve zkoumaných případech jsme identifikovali pět různých rovin, které se v plánech opakovaly.

1. Plán, jak rodina pomůže pěstounům pečovat o dítě

RK: 1a), 1b), 3), 4), 6), 11), 12), 13), 14), 16), 17)

V těchto RK členové rodiny a další účastníci setkání nabízeli své možnosti, jak pomoci pěstounům v péči o děti. V některých případech šlo o podporu stávajících pěstounů v jiných o příslib podpory osobám, které se chystaly převzít děti do péče. Konkrétně účastníci RK nabízeli doprovod dětí (do školy, na kroužek apod.), zajištění volnočasových aktivit, pomoc s přípravou do školy, trávení času s dětmi, hlídání, možnost návštěv v jejich domácnostech nebo finanční podporu.

2. Plán změny v péči o dítě – kdo bude pečovat a jaké podmínky pro to musí splnit

Plány rodin z těchto RK obsahovaly možnosti změny v péči o děti. Můžeme je ještě rozdělit na dvě podkategorie:

a) Plán umístění dítěte – RK: (2), 4), 8), 10), 15), 17)

Účastníci těchto RK naplánovali, kam budou děti umístěny z některého z přechodných opatření. Ve 3 případech se jednalo o svěřeni dětí do péče někoho ze širšího příbuzenstva, v 1 případě vzešlo z RK jako nejlepší možnost umístit děti do dlouhodobé PP a v 1 případě do DD (dětského domova). V případě 2) nedošlo k realizaci samotné RK ze zdravotních důvodů. *RK centrum* ovšem pak obdrželo informaci, že nakonec podala babička žádost o svěřeni chlapce v PPPD do péče. Je možné, že samotný proces přípravy RK mohl mít vliv na toto její rozhodnutí.

b) Plán úpravy podmínek – RK: 6), 7), 11), 13)

Na těchto RK bylo součástí diskuse téma úpravy podmínek pečujících osob tak, aby u nich děti měly bezpečné a stabilní zázemí. V případě 11) se jednalo především o úpravu bytových podmínek babičky pečující o vnučku. Hrozilo odebrání vnučky

z péče, pokud by podmínky nebyly vylepšeny. Plány rodin v ostatních případech obsahovaly body, které popisovaly nutné podmínky pro rodiče, aby jim mohly být znovu svěřeny do péče děti, jež se toho času nacházely mimo rodinu. Tyto podmínky se týkaly kromě bydlení také řešení zaměstnanosti, finančního zabezpečení a závislosti na návykových látkách. Plány také nastiňují pro rodiče možnosti, jak tyto podmínky naplnit.

3. Plán kontaktu s rodiči a dalšími členy rodiny

RK: 3), 5), 7), 8), 9), 10), 11), 12), 15), 16)

Z mnohých RK vzešel plán, jak se budou scházet děti se svými rodiči, sourozenci a dalšími členy rodiny. Mohla to pro děti být jedinečná příležitost vidět, kolik lidí má zájem s nimi trávit čas a podporovat je. U RK 5) a 9) byl kontakt se členy rodiny, konkrétně se sourozenci, hlavní otázkou setkání. U některých dalších RK došlo k domluvě ohledně setkávání dětí s rodiči v případě, že s nimi nežijí. Také členové širší rodiny mnohdy projevili zájem setkávat se s dětmi. Někteří z nich k tomu nabízeli konkrétní formy pomoci, jak jsme zmiňovali výše. Důležitým aspektem, který se v plánech ohledně kontaktů v rodině objevoval je nastavení pravidel těchto setkání. Docházelo k domluvě ohledně četnosti a místa setkání, kde bylo třeba, byly formulovány i další podmínky jako nutnost přítomnosti další osoby tak, aby byl kontakt pro děti zcela bezpečný.

4. Krizový plán

RK: 1b), 3), 4), 7), 11), 12), 13), 14)

Některé plány rodin obsahovaly jisté prvky krizového plánu. Účastníci RK se dohodli, co se bude dít v případě, že někdo (obvykle pěstoun) nebude schopen zajistit část péče o děti. Účastníci RK přislíbili pomoc s péčí o děti v případě nemoci či přetížení pěstounů. Řada z nich byla připravena podpořit děti z materiálního hlediska, jako je zajištění potravin a oblečení. V případě RK 7), kdy se jednalo o dlouhodobé umístění dítěte, se rodina domluvila, kdo zažádá o svěřeni chlapce do péče, pokud to neudělá někdo jiný. Na RK 11) babička formulovala kroky, které udělá, pokud by přišla o zaměstnání. Všechna tato opatření pomáhají vytvářet bezpečí pro děti i další členy rodiny.

5. Plán uspořádat další RK

RK: (1a)), 6), 12)

Z některých RK vzešel plán uspořádat další setkání rodiny, aby bylo zrevidováno to, na čem se účastníci domluvili a situace se mohla nadále posouvat. V případech 6) a 12) byla tato poptávka zanesena do plánu rodiny. V případě 1a) nemáme explicitně podanou informaci, že bylo plánem uspořádat další RK, nicméně k druhé RK v této rodině opravdu došlo (případ 1b)).

6.4 Reakce RK na identifikovaná rizika

V situacích sledovaných rodin můžeme identifikovat různá rizika – nežádoucí jevy a vlivy, na něž plány z RK reagují a snaží se je řešit. RK tak představuje opatření, díky němuž můžeme těmto nežádoucím jevům předcházet.

1. Přetížení pěstounů

RK: 1b), 3), 16), 17)

Několikrát identifikovaným rizikem bylo přetížení pěstounů. Ať už se jednalo o fakt, že byli na péči sami a nikdo jim nepomáhal nebo měli v péči ještě další děti. V případech, kdy jsou pěstouny prarodiče, je toto riziko vyšší, jelikož potřeby dětí s věkem rostou a stárnoucí pěstouni jim přestávají stačit. Kromě toho se u nich častěji objevují zdravotní komplikace, takže mohou být na zátěž danou výchovou vnoučat citlivější.

2. Umístění dětí do ústavní péče, opakovaná změna výchovného prostředí

RK: 1b), 2), 4), 5), 8), 11), 12)

V popisu situací rodin byla mnohdy zadavatelem RK (nejčastěji sociální pracovník OSPOD) popsána možnost umístění dítěte do ústavní péče v případě, že si rodiče neurovnají podmínky pro výchovu dětí anebo se nenajde vhodná pečující osoba z rodiny či pěstounská rodina. U některých dětí by se navíc jednalo o několikáté umístění do ústavního zařízení či do péče jiné osoby. Častá změna výchovného prostředí není pro děti příznivým vlivem. V jiných případech zase hrozilo odebrání dítěte od stávajícího pečovatele z důvodu nevyhovující péče.

3. Ohrožení dítěte rodiči

RK: 3), 4), 6), 7), 8), 13), 16)

Možným rizikem pro děti bylo v řadě případů ohrožení rodiči v případě, že by děti byly v jejich péči. Jednalo se o rodiče, kteří byli bez domova, neměli vyhovující bydlení či zaměstnání a celkově se u nich vyskytovaly problémy s finančním zabezpečením rodiny. U některých se objevovaly problémy se zneužíváním návykových látek nebo alkoholu. Další měli psychiatrické problémy, byly mezi nimi komplikované vztahy, hádky a násilí. Některé plány RK zahrnovaly kromě plánu péče o děti také návrhy postupu pro rodiče, jak si urovnat podmínky, aby mohli znovu vytvořit bezpečné zázemí pro děti.

4. Ztráta kontaktu s biologickou rodinou

RK: 5), 9)

Kontakt s biologickou rodinou je pro děti důležitý a na všech pozorovaných RK byla součástí plánu rodiny nějaká strategie, jak tyto vztahy upevňovat a rozvíjet. V případech 5) a 9), kdy kontakt se sourozenci byl hlavním obsahem RK, je toto riziko nejvíce znatelné. Děti z těchto dvou RK neměly možnost vidat se s nikým jiným ze své biologické rodiny než se svými sourozenci. Domluva ohledně vzájemného setkávání je v tomto případě mimořádně důležitá.

5. Riziko selhání v životě

RK: 14), 17)

V těchto dvou případech RK se objevovaly u dětí prospěchové a výchovné problémy ve škole, v případě 17) i zneužívání návykových látek a krádeže. Nedostatečné vzdělání, nepřipravenost do života, nesamostatnost a selhávání v životě – to jsou rizika, která pojmenovala pěstounka v případě 14). Na tyto problematické jevy reagovaly plány z obou RK. Byl nastíněn postup, jak zmíněné problémy zmírnit prostřednictvím pomoci dalších členů rodiny. Došlo také k nastavení pravidel pro oba chlapce, potřebných pro zvládnutí situace.

6.5 Zapojení dětí do RK

Přístup RK je účastí dětí otevřen a pokud je to vhodné a možné, počítá se s dětmi jako s plnohodnotnými účastníky setkání. Sledovali jsme, jak to bylo s účastí dětí na zmiňovaných RK.

A) DÍTĚ PŘÍTOMNO NA RK

RK: 1a), 1b), 5), 9), 10), 11), 12), 14), 15, 16), 17)

Na více než polovině RK byly přítomny děti, jichž se setkání týkalo. Nejmladšímu dítěti bylo 6 let, nejstaršímu 17 let. V jednom případě (RK 10)) se děti RK zúčastnily, ale jejich věk neznáme.

V dokumentaci k RK můžeme sledovat různé formy zapojení dětí do RK, které jsme shrnuli do třech kategorií.

1. Možnost vyjádřit svůj názor

RK: 1b), 5), 15)

Je pravděpodobné, že děti přítomné na RK se vyjadřovaly ke své situaci ve všech případech. Ovšem jen v těchto plány rodin obsahují konkrétní vyjádření dětí, která na RK zazněla. V případě 1b) zaznělo od chlapce vyjádření, co mu vadí ve škole a co by chtěl změnit. V případě 5) mohly děti zhodnotit, jak jsou spokojené tam, kde jsou (u pěstounky). V dalším případě se chlapci vyjádřili, že nechtějí s pěstouny jet na dovolenou.

2. Možnost domluvit se na tom, co si dítě přeje

RK: 5), 9), 14)

Některé děti vyjádřily na RK konkrétní přání. Na RK 5) každé z dětí řeklo, s kým ze sourozenců by se chtělo setkávat a jak často. RK 9) byla svolána právě pro přání dívky stýkat se se sourozenci. V obou případech měli sourozenci možnost domluvit se na podrobnostech ohledně vzájemného setkávání. V případě 14) se diskutovalo mimo jiné o stabilním zázemí pro chlapce. Ten se vyjádřil, že namísto u babičky by rád trvale žil se svou sestrou a jejím manželem.

3. Zapojení dětí do plánu

RK: 12), 17)

Všechny RK se týkaly situace dětí, a tudíž byly děti zahrnuty do plánů rodin. Většina plánů ovšem popisuje spíše podporu dětí ze strany účastníků RK než jejich přímou aktivitu. U RK 12) došlo k přímému zapojení starších (nezletilých i zletilých) dětí do plánu rodiny. Jejich úkolem bylo podpořit mladší děti v plnění školních povinností nebo trávení volného času s nimi. Plán RK 17) zase obsahoval nastavení pravidel pro lepší fungování chlapce s konkrétními požadavky, které má naplňovat. Došlo tedy také ke zcela konkrétnímu zapojení dítěte do plánu rodiny.

B) DÍTĚ NEPŘÍTOMNO NA RK

RK: 3), 4), 6), 7), 8), 13)

V šesti případech se děti RK neúčastnily. Jednalo se většinou o mladší děti (4-6 let). V jednom z případů byl věk dětí 4 roky, 10 a 11 let, ale přesto se RK nezúčastnily. Ve dvou případech věk dětí neznáme, ale z dalšího popisu je pravděpodobné, že se jedná spíše o děti mladšího věku.

6.6 Zapojení pěstounů do RK

Role pěstounů na RK se liší podle toho, o jakou formu PP se jedná. Zohledňuje se také situace dané rodiny. V případech PP příbuzných jsou obvykle pěstouni přítomni po celou dobu setkání, a to i na soukromé rodinné poradě. Naopak u PPPD a jiných dočasných zprostředkovaných forem péče se pěstouni soukromé rodinné porady neúčastní. Mohou být přítomni v úvodní části.

A) DĚTI V PP PŘÍBUZNÝCH

1. Pěstouni přítomni po celou dobu

RK: 1a), 1b), 3), 11), 14), 16)

V pěti případech se jednalo o děti v péči prarodičů, v jednom z případů šlo o děti v péči tet. Ve všech případech bylo předmětem RK podpořit pěstouny v péči o svěřené děti. V žádném z nich nebyla vyhlídka změny v péči o děti (např. návrat k rodičům). Pěstouni tedy plně rodiče nahrazovali a jejich přítomnost na RK byla klíčová.

2. Pěstouni přítomni pouze v úvodní části

RK: 5)

Jednalo se o případ PP vzdálené příbuzné, v níž některé z dětí nebyly spokojené. V rámci RK měly možnost tuto svou situaci zhodnotit a vyjádřit se k tomu, co by si přály. Zároveň jedním z hlavních účelů RK byla domluva dětí ohledně vzájemného setkávání. Přítomnost pěstounky tedy nebyla nutná, možná ani žádoucí.

B) DĚTI V PPPD A JINÝCH DOČASNÝCH OPATŘENÍCH

1. Pěstouni přítomni pouze v úvodní části

RK: 6), 7), 8), 9), 10)

Ve všech těchto případech byly děti svěřeny do PPPD. Pěstouni byli součástí úvodní fáze RK, kde mohli informovat o stavu dítěte. Rodinné porady se ale neúčastnili, jelikož ze své role nemohou být součástí dalších plánů ohledně péče o dítě, tudíž by jejich přítomnost byla bezpředmětná.

2. Pěstouni nepřítomni

RK: 4) (*ZDVOP), 12), 13), 15), 17)

V jednom případě (13) se jednalo o děti v PPPD, jinak šlo o děti v PP (délku pobytu v této formě NRP neznáme), u nichž se jednalo o dalším umístění. Přesné informace o důvodu nepřítomnosti pěstounů nemáme, nicméně z dokumentace vyplývá, že důvodem uspořádat tyto RK byla především konfliktní podoba vztahů mezi dětmi a pěstouny, v jednom případě

i pěstouny a otcem dětí. Jelikož se s pěstouny do budoucna v péči od dětí nepočítalo, nebyla nutná jejich přítomnost na RK.

6.7 Shrnutí dat

Příslušnost sledovaných případů RK k jednotlivým tematickým oblastem (označeny velkými písmeny s bílým pozadím) a kategoriím (rozlišeny barevně) jsme zaznamenali do následující tabulky.

Jak můžeme vidět, ve dvou oblastech (reakce RK na rizika a zapojení dítěte) jsme několik RK nepřihradili k žádné kategorii. V těchto případech nám scházela data, která by nám pomohla tyto RK k příslušným kategoriím přiřadit. Naopak se vyskytuje řada případů, kdy RK spadá pod několik kategorií jedné oblasti (výstupy z RK, reakce RK na rizika a zapojení dítěte)

Tabulka č. 6: Shrnutí analýzy dat

TYPY RK PODLE OTÁZKY	PPPD a jiné dočasné formy													PP příbuzných					
	2*	4	6	7	8	9	10	12	13	15	17	1a	1b	3	5	11	14	16	
1. typ – Podpora pěstounů v péči o dítě																			
2. typ – zajištění dlouhodobé péče o dítě																			
3. typ – možnost pro dítě vyjádřit se ke své situaci																			
VÝSTUPY Z RK																			
1. Plán podpory pěstounů																			
2. Plán změny v péči o dítě a) Plán umístění dítěte																			
2. Plán změny v péči o dítě b) Plán úpravy podmínek																			
3. Plán kontaktu s rodinou																			
4. Krizový plán																			
5. Plán uspořádat další RK																			
REAKCE RK NA RIZIKA																			
1. Přetížení pěstounů																			
2. Umístění dětí do ústavní péče, změna výchovného prostředí																			
3. Ohrožení dítěte rodiči																			
4. Ztráta kontaktu s biologickou rodinou																			
5. Riziko selhání v životě																			
ZAPOJENÍ DÍTĚTE																			
1. Možnost vyjádřit svůj názor																			
2. Možnost domluvit se na tom, co si dítě přeje																			
3. Zapojení dětí do plánu																			
ZAPOJENÍ PĚSTOUNŮ																			
1. Pěstouni přítomni po celou dobu	x																		
2. Pěstouni přítomni pouze v úvodní části	x																		
3. Pěstouni nepřítomni	x																		

*RK se neuskutečnila

7 Přínos RK pro děti v PP a jejich rodiny

Cílem této práce je popsat přínos rodinných konferencí pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny. V předchozí kapitole jsme rozebrali různé aspekty RK s dětmi v PP na základě dokumentace k 18 konferencím, které uspořádalo *RK centrum*. Nyní chceme formulovat a rozebrat konkrétní přínosy RK pro zmíněnou cílovou skupinu. Tyto přínosy jsme rozdělili do 5 kategorií:

- a) Podpora pěstounů-příbuzných
- b) Přejít dítěte z PPPD a jiných dočasných opatření
- c) Kontakt dítěte s biologickou rodinou
- d) Zmírnění ohrožení dítěte
- e) Participace dítěte

Tyto kategorie nyní rozebereme. Nejprve se zaměříme na zasazení kategorie do kontextu teoretických poznatků, jimiž jsme se zabývali v kapitolách 1-4. Poté shrneme, co k dané kategorii říkají data analyzovaná v předchozí kapitole. Dále formulujeme možná rizika, která se pojí s danou kategorií. Nakonec se podíváme, jak na identifikovaná rizika reagovaly sledované RK a jaké přínosy tedy mohou mít RK pro děti v PP a jejich rodiny.

7.1 Podpora pěstounů-příbuzných

Pěstounskou péči příbuzných můžeme vnímat jako specifický typ PP, jelikož značný podíl pěstounů (kolem 2/3) tvoří právě příbuzní dítěte, nejčastěji prarodiče. Setkáváme se u nich se specifickými problémy, které jsme podrobně prošli v kapitole 4.3.1. Ty vyplývají nejen z vyššího věku pěstounů (mezigenerační rozdíl, souběh kritických životních etap, obava z budoucnosti, finanční problémy aj.), ale i ze samotné podstaty situace, do níž se pěstouni dostali (minimální možnost volby, neplánovaná změna života, konflikt rolí aj.). Ve zmíněné kapitole jsme rovněž popsali potřeby, které příbuzenští pěstouni mají, a na něž je potřeba reagovat.

Ve 4 případech RK s dětmi v PP příbuzných byly v dokumentaci explicitně zmíněné některé z problémů spojených s tímto typem PP (mezigenerační rozdíl, souběh kritických životních etap, finanční problémy). Je pravděpodobné, že další z popsaných specifík PP příbuzných se

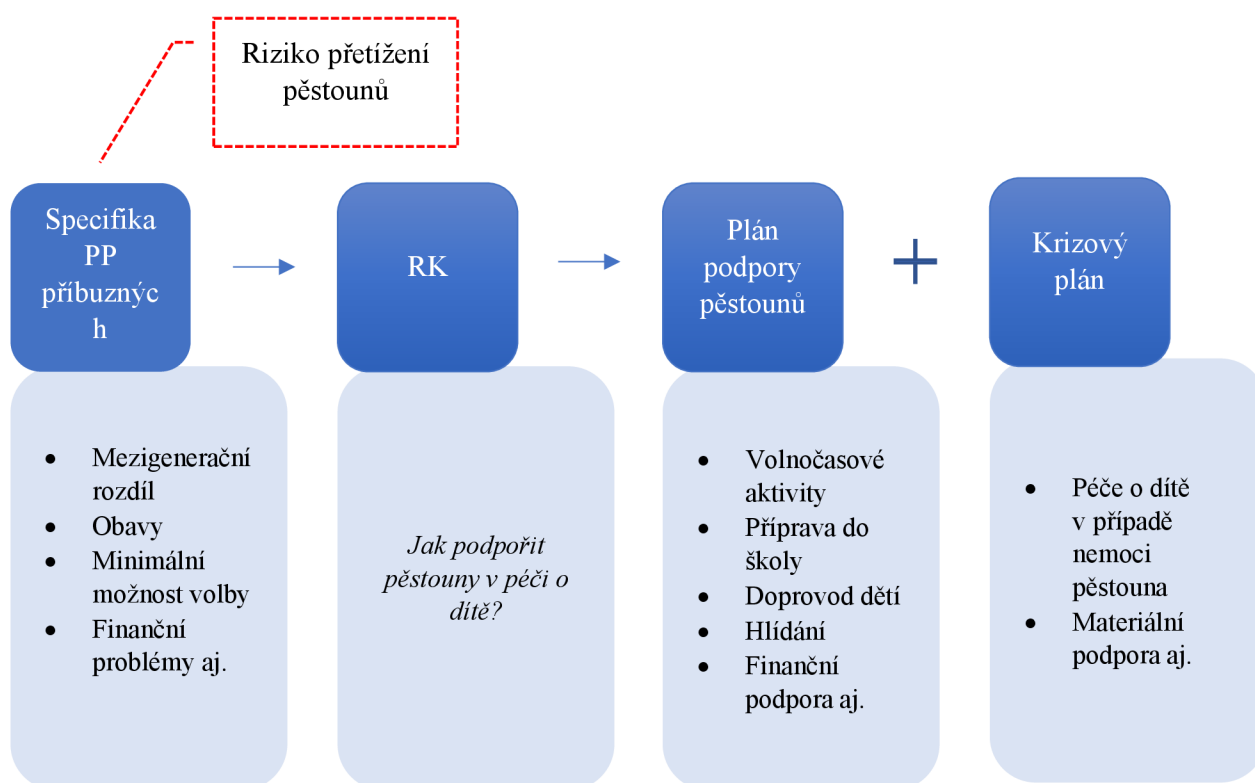
v našich případech objevovala také (konflikt rolí, obava z budoucnosti, minimální možnost volby atd.), ale dokumentace k RK je nezmiňuje, byť mohla být v průběhu přípravy či realizace RK vyřčena.

Většina RK s pěstouny-příbuznými se zabývala otázkami podpory pěstounů tak, aby mohli i nadále pečovat o svěřené děti, aniž by to pro ně představovalo neúnosnou zátěž. Riziko, jenž bylo pojmenováno v 1 případě RK jako *zhroucení babičky*, ale jehož náznaky jsme mohli sledovat i u dalších podobných případů můžeme souhrnně pojmenovat jako *přetížení pěstounů*. To vyplývá mimo jiné z faktu, že někteří pěstouni pečovali v jednu chvíli o větší počet dětí a situace pro ně byla velmi náročná.

Mohli jsme sledovat reakci RK na vyřčené či nevyřčené riziko přetížení pěstounů. Rodinný plán se v mnohých případech (11x) dotýkal strategie, jak může rodina pomoci pěstounům pečovat o dítě. Účastníci RK konkrétně nabízeli pomoc s trávením volného času dětí, hlídáním, s přípravou do školy, doprovodem dětí, někteří i finanční pomoc aj.

Některé z plánů rodin obsahovaly rovněž určité prvky „krizového plánu“. Účastníci RK promýšleli, jak se zachovají, pokud by pěstoun nemohl z nějakého důvodu pečovat o dítě, ať krátkodobě nebo dlouhodobě. Domlouvali se, kdo bude pečovat o děti v případě nemoci pěstouna nebo na zajištění materiální podpory. Tyto prvky plánů mohou pomoci pěstounům, dětem i dalším členům rodiny k většímu pocitu bezpečí, když vědí, že jim někdo tzv. „kryje záda“. Přínos RK pro pěstouny-příbuzné znázorňuje následující schéma:

Obrázek č. 1: Schéma přínosu RK pro pěstouny-příbuzné

7.2 Přechod dítěte z PPPD a jiných dočasných opatření

Každá forma PP má svá specifika, jinak tomu není ani u PPPD. Jedná se o přechodné opatření omezené dopředu časově na maximální dobu jednoho roku. Právě proto je téma dlouhodobého umístění dítěte a jeho předání budoucím pečovatelům stěžejním bodem přechodné PP. Jak jsme již zmiňovali v kapitole 4.4.2, existují tři varianty umístění dítěte. Může být předáno do své biologické rodiny (k rodičům nebo jiným příbuzným), je také možnost vyhledat dítěti zprostředkované dlouhodobé pěstouny a nabízí se také předání do ústavní péče.

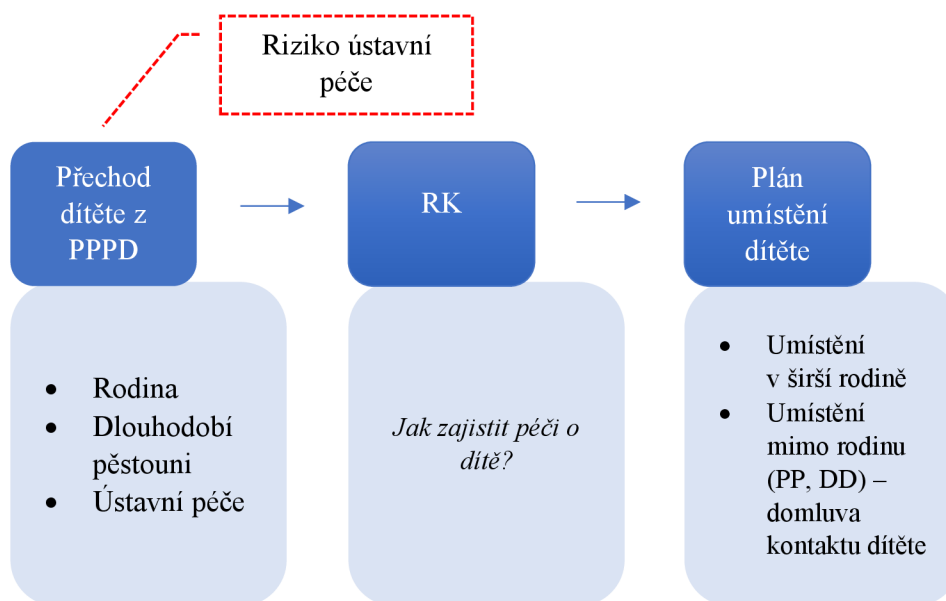
V 11 případech sledovaných RK se položená otázka týkala právě dlouhodobého umístění dětí. Z toho bylo 7 případů dětí umístěných konkrétně do PPPD. 1 případ se týkal dětí umístěných ve ZDVOP, což vnímáme rovněž jako krátkodobé opatření. Ve zbylých 3 případech šlo o děti v dlouhodobé zprostředkované PP, kde ovšem nastala nutnost PP ukončit. Důvodem bylo vyčerpání pěstounů, konfliktní vztahy pěstounů a otce dětí a nenavázání dobrého vztahu mezi dětmi a pěstounkou.

V 5 případech obsahovala dokumentace RK s dětmi v PPPD zmínky o riziku umístění dítěte do ústavní výchovy nebo opakované změny výchovného prostředí. Bylo to z důvodu blížícího se ukončení přechodné formy péče. Víme přitom, že pobyt dětí v ústavních zařízeních má negativní dopad na řadu oblastí jejich vývoje (psychický, sociální, somatický...). Je proto třeba, pokud možno, hledat jiná řešení umístění dítěte.

Ze 4 RK s dětmi v některé z přechodných forem péče, kde bylo popsáno riziko umístění dětí do ústavní péče, zároveň vzešel plán umístění dětí, ve 3 případech do péče příbuzných. V 1 z případů došlo k umístění dětí do dětského domova, jelikož se v rodině nenašel nikdo, kdo by byl schopen o děti pečovat. RK však sloužila jako místo, kde se přítomní dohodli na návštěvách chlapců v zařízení a způsobu trávení volného času s nimi.

Přínos RK pro děti přecházející z PPPD a jiných přechodných typů péče popisuje schéma níže.

Obrázek č. 2: Schéma přínosu RK pro děti přecházející z PPPD

7.3 Kontakt dítěte s biologickou rodinou

Dítě má právo znát své rodiče a další příbuzné a být s nimi v kontaktu, je-li to možné a vhodné. Znalost rodiny i s její minulostí pomáhá dítěti při utváření jeho osobní identity. Jak jsme již uváděli v kapitole 4.5.3, kontakt dítěte s rodinou může nabývat různých podob – zprostředkované (písemný, telefonický, internetový kontakt) anebo ve formě jednorázových či pravidelných osobních setkání.

Velká část sledovaných RK měla v plánech rodin zmíněnou problematiku kontaktu dítěte a rodiny. Celkem se jednalo o 10 RK. Docházelo k domluvě týkající se setkávání dítěte s rodiči dalšími členy rodiny, kteří projeví o toto setkávání zájem. Kromě domluvy místa setkání, jeho četnosti a náplni společně stráveného času, jsme mohli vidět i vytváření podmínek, aby byl kontakt pro děti zcela bezpečný. Jednalo se např. o nutnost přítomnosti další osoby (*děti nebudou s maminkou samotné*).

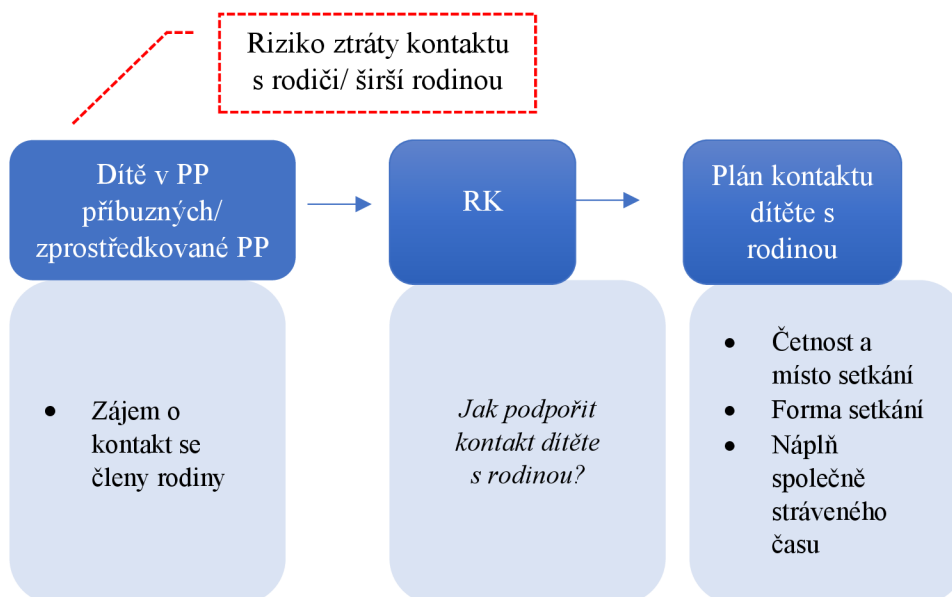
Ve dvou případech RK bylo nastavování kontaktu dětí s dalšími příbuznými, konkrétně sourozenci, hlavní otázkou setkání. Děti zůstaly v těchto případech během soukromé rodinné porady v místnosti samy a měly možnost se domluvit, jak by si vzájemné setkávání představovaly.

Riziko spojené s touto kategorií můžeme označit jako *ztráta kontaktu s biologickou rodinou*. To hrozilo nejvíce ve zmíněných dvou případech, kdy děti nebyly v kontaktu se svými rodiči a setkávání se sourozenci pro ně tedy bylo klíčové.

Ve zbylých případech RK, kde došlo k domluvě ohledně kontaktů, můžeme RK vnímat jako prostor pro navázání či posílení rodinných vztahů, ale ztráta kontaktu dítěte s biologickou rodinou nehrozila, či nebyla patrná.

Přínos RK pro děti v PP v oblasti kontaktu s rodinou znázorňuje následující schéma.

Obrázek č. 3: Schéma přínosu RK pro děti v PP v oblasti kontaktu s rodinou

7.4 Zmírnění ohrožení dítěte

V 1. kapitole jsme rozebírali jevy, které různým způsobem ohrožují děti, jako násilí v rodině, konfliktní vztahy rodičů, zanedbávání, nedostatek podpory vzdělávání apod. V kapitole 4.5.2 je poté uvedeno, že právě tyto ohrožující faktory mohou být důvodem k hledání nového výchovného prostředí pro dítě, ať v širší rodině nebo mimo ni. Pro hledání tohoto řešení lze využít přístup RK.

Dokumentace k RK, především žádosti o RK, obsahovala mimo jiné informace o rodičích dítěte. V 7 případech RK byly popsány některé skutečnosti týkající se rodičů, které by mohly představovat ohrožení pro děti. Někteří rodiče neměli vyhovující podmínky bydlení, byli nezaměstnaní, objevovaly se i problémy s užíváním alkoholu a jiných návykových látek. Jinde byly problematické vztahy rodičů, hádky a násilí. Tyto jevy by byly pro děti rizikové, když by zůstaly v jejich péči anebo do ní byly zpět umístěny, aniž by došlo u rodičů ve zmíněných oblastech ke změně. Riziko bychom zde formulovali jako *ohrožení dítěte rodiči*.

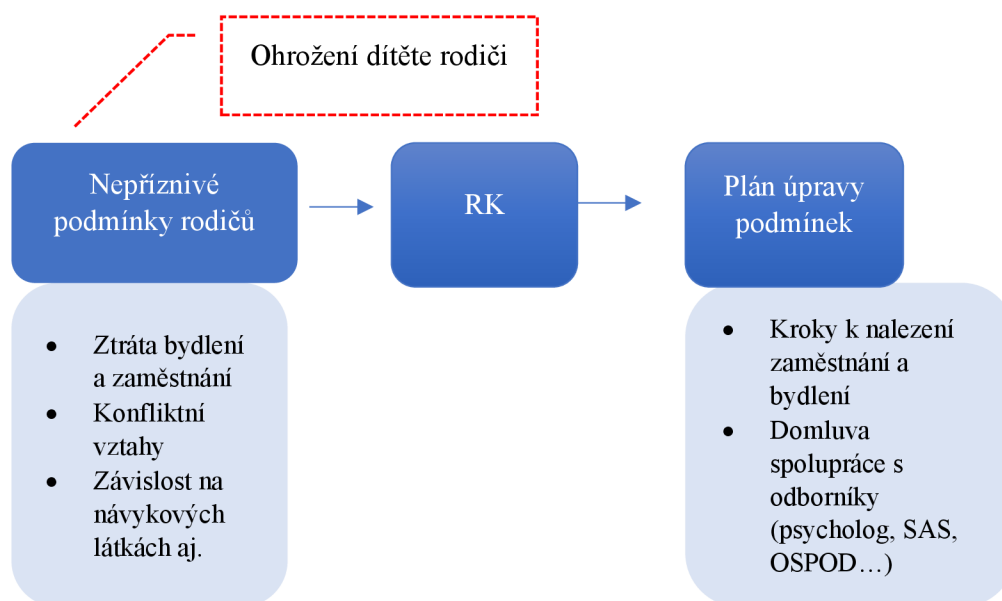
U 2 RK se u chlapců dle dokumentace objevovaly výchovné a prospěchové problémy a sociálně-patologické jevy – lhaní, krádeže, užívání návykových látek. Chlapci byli umístěni v PP a o původu jejich chování nemáme informace. Můžeme se jen domnívat, jaký byl důvod jejich umístění do NRP a jestli jejich problémy nevyplývají ze vzorů, které měli v rodinách.

Riziko v těchto případech nazveme *selhání v životě*, jako ho pojmenovala pěstounka jednoho z chlapců.

Ohrožení dítěte rodiči zřejmě není něco, čemu by se dalo předejít pomocí RK. Koneckonců žádné z dětí se v době konání RK nenacházelo v péči rodičů. RK však může napomoci odstraňovat tato rizika do budoucna. Celkem ve 3 případech totiž rodinný plán obsahoval kroky, které musí rodiče podniknout a podmínky, jež je třeba splnit, aby mohli znovu pečovat o své děti. Zároveň se i další účastníci RK nabízeli, že s plněním těchto podmínek pomůžou. Tato problematika se týkala i 1 případu péče babičky o dívku. Té hrozilo odebrání vnučky pro nevyhovující podmínky výchovného prostředí. Na RK se jí dostalo podpory, aby tyto podmínky změnila. Souhrnně jsme tento výstup z RK nazvali *plán úpravy podmínek*.

Přínosy RK v oblasti zmírňování rizik ve vztahu k dětem můžeme vidět ve schématu níže:

Obrázek č. 4: Schéma přínosu RK v oblasti zmírnění ohrožení dítěte v PP

7.5 Participace dítěte

Ohrožené děti by neměly být vnímány jen jako příjemci péče a ochrany, ale měly by být zahrnovány do rozhodnutí, které se jich týkají v závislosti na jejich schopnostech. Toto právo vychází z Úmluvy o právech dítěte, jak jsme zmiňovali v kapitole 1.4. Přístup RK přítomnost dětí nevyklučuje, naopak s ní počítá.

Děti byly přítomné celkem v 11 případech našich RK. V ostatních případech, kde se děti setkání neúčastnily, se jednalo většinou o děti mladší 6 let.

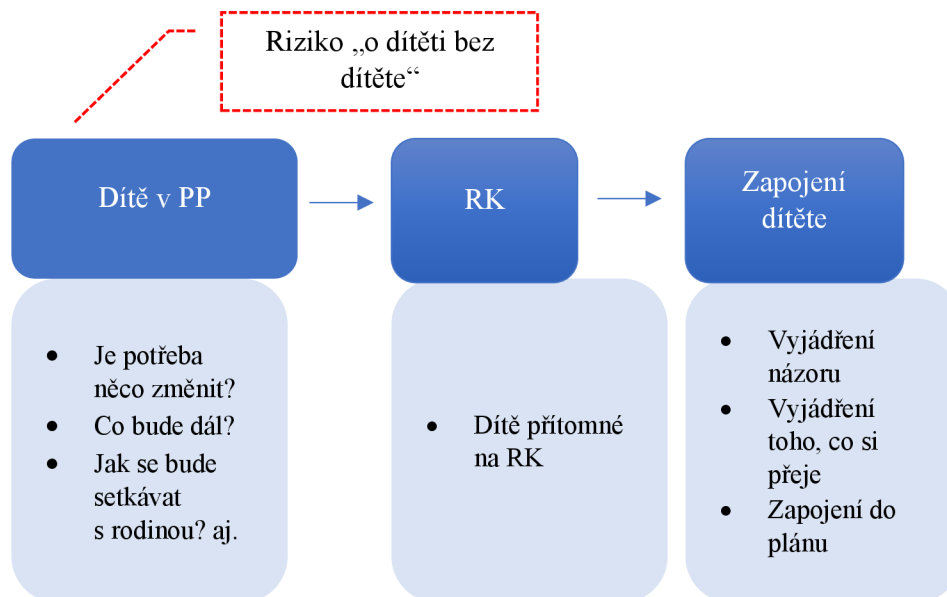
V 7 případech RK jsme z dokumentace mohli vyčíst konkrétní podobu zapojení dětí do procesu RK. Děti mohly vyjádřit na RK svůj názor, promluvit o tom, co si přejí a některé se i konkrétním způsobem zapojily do plánu rodiny. O vyjádření dětí během RK nemáme příliš podrobné informace, spíš krátké zmínky. V případech 2 RK, kde došlo k domluvě sourozenců na vzájemném kontaktu byl hlas dětí tím stěžejním v celém průběhu RK. Ve 3 případech dokumentace popisuje, jak děti vyjádřily během RK svůj názor. V jiných 2 případech došlo k zapojení starších a zletilých dětí do plánů rodin

Je pravděpodobné, že se děti zapojovaly i nad rámec toho, co popisuje dokumentace k RK. Stejně tak se jistě mohly vyjádřit k řešené situaci dětí i na zbylých RK, z nichž ale nemáme konkrétní záznam o formě jejich zapojení.

Jak píše Nosál a Čechová (2014), pokud nezapojujeme děti do procesu rozhodování o nich samých, může docházet k podceňování a přehlížení potenciálu dětí. Nevíme, jak velký vliv měly děti přítomné na RK na celý průběh setkání i na vzešlý plán. Riziko spojené s neúčastí dětí nevychází přímo z dat, ale z celé podstaty participace dětí. Můžeme jej nazvat „*o dětech bez dětí*“.

Schéma shrnuje přínos účasti dětí na RK.

Obrázek č. 5: Schéma přínosu participace dětí na RK

7.6 Shrnutí

Z našeho výzkumu vyplývá, že RK mohou být přínosné pro děti v PP, pěstouny i rodiny dětí na několika úrovních.

RK mohou představovat **nástroj podpory pěstounů-příbuzných**. V řadě zkoumaných RK byla otázkou potřeba podpory pěstounů, aby mohli dále pečovat o svěřené děti. V plánech k těmto RK jsme poté mohli sledovat nabídku podpory ze strany širší rodiny i dalších účastníků.

Dále lze RK využít jako **nástroj domluvy při přechodu dítěte z PPPD a jiných dočasných opatření**. V těchto RK bylo cílem najít dlouhodobé řešení péče o dítě, které nemohlo nadále zůstat i stávajících pečovateli. V některých případech se pak skutečně podařilo nalézt pečující osobu z řad rodiny dítěte a bylo tak zamezeno jeho umístění do ústavní péče.

Na řadě RK proběhla **domluva ohledně kontaktu dítěte se členy biologické rodiny**. Ve dvou případech byla tato domluva dokonce hlavním důvodem setkání. Díky RK mohly děti posilovat a navazovat vztahy s příbuznými.

RK jsme skrze některé případy mohli vnímat i jako **nástroj zmírnění ohrožení dítěte**. Rozebírali jsme výše různá rizika, jež vyplývala ze situace dítěte, která ale byla pak řešena na RK. Díky RK pak mohlo dojít ke zmírnění těchto rizik.

Přínosem RK pro děti je jistě **možnost participace**. Ve většině případů se děti RK účastnily a u některých z nich jsme se z dokumentace dočetli i něco víc o konkrétní formě jejich zapojení.

Závěr

V této práci jsme se zabývali využitím přístupu RK v práci s pěstounskými rodinami. RK představuje pro rodinu, která s jejím uspořádáním souhlasí, příležitost, jak se pokusit řešit složitou situaci pomocí aktivizování svých vnitřních zdrojů. RK jsou nejčastěji spojovány s problematikou týkající se dětí. Předmětem RK mohou být kromě školních obtíží nebo zanedbávání dítěte také otázky spojené s umístěním dítěte do různých forem NRP.

Rodiny v systému NRP můžeme zařadit mezi tzv. rodiny se specifickými potřebami. Zaměřili jsme se konkrétněji na problematiku pěstounské péče. Každá forma PP má své otázky a problémy. V případě PP příbuzných, kterou jsme popsali jako specifickou formu PP, jsou to především charakteristiky vyplývající z faktu, že značná část těchto pěstounů jsou prarodiče svěřených dětí. Mezigenerační rozdíl, obavy z budoucnosti, finanční problémy jsou jen příklady témat, s nimiž se příbuzenští pěstouni potýkají. U PPPD je zase velkým tématem problematika hledání dlouhodobého umístění pro dítě. U všech typů PP se nabízí také otázka kontaktu dítěte s rodiči a dalšími členy rodiny. Právě takové situace rodin s dětmi v PP mohou být řešeny na RK.

RK centrum, které se zabývá realizací RK a jejich rozvojem v ČR, má zkušenosti s pořádáním RK, v nichž se řeší situace rodin s dětmi. Mimo jiné se řada těchto RK dotýkala právě problematiky PP. Z praxe *RK centra* vyplývá, že co se problematiky PP týče tak RK mohou být využívány ve dvou typech případů. Podle popisu jsme tyto typy pojmenovali *rodinné konference s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu a jiných dočasných opatřeních* a *rodinné konference s dětmi v dlouhodobé pěstounské péči příbuzných*. Jak bylo řečeno, v obou těchto formách PP se vyskytují specifické problémy, které se pak promítají do otázek řešených na RK.

Cílem této práce bylo popsat přínos rodinných konferencí pro děti v pěstounské péči a jejich rodiny. To jsme provedli formou obsahové analýzy dokumentů, které vzešly z RK pořádaných *RK centrem*. Jednalo se o žádosti o RK a plány rodin. RK jsme rozdělili podle situace, v níž se dítě nacházelo (PP příbuzných/PPPD a jiné přechodné formy péče). Dále jsme zkoumali otázky, které byly na RK položeny a rovněž výstupy z RK formulované v plánech rodin. Sledovali jsme také, jak RK reagovaly na identifikovaná rizika pro dítě. Zabývali jsme se rovněž zapojením dětí a pěstounů do RK.

Z analýzy dat nám vzešlo celkem 5 kategorií, v nichž vnímáme přínos RK pro děti v PP a jejich rodiny. RK může být nástrojem podpory pěstounů-příbuzných. Může rovněž pomoci při rozhodování o umístění dítěte, když přechází z PPPD a jiných dočasných opatření. RK lze využít i jako nástroj pro nastavení kontaktu dítěte s jeho rodiči a dalšími členy biologické rodiny. Díky podpoře širší rodiny, která se na RK schází, může také dojít ke zmírnění určitých ohrožení dítěte. Přístup RK také představuje přínos pro děti, které se jich účastní, jelikož dochází k jejich participaci na řešení situace, jež se jich týká.

Náš výzkum má jistá omezení. Závěry práce byly vytvořeny na základě dostupné dokumentace. Nezkoumali jsme reálný dopad RK na děti a jejich rodiny. Můžeme říct, že jsme popsali jistý potenciál přístupu RK, jež jsme postřehli v plánech vytvořených rodinami. Zdali se rodiny následně svého plánu přidržely a podařilo se jim díky RK posunout vpřed v řešení dané situace, nemůžeme odpovědět. Nevíme ani, zdali by samotné rodiny hodnotily RK jako přínosnou intervenci. Otázky reflexe RK od samotných účastníků a reálného vlivu RK na situaci rodiny by mohly být reflektovány v dalších výzkumech.

Neznáme konkrétní dopady RK na rodiny, které se účastnily sledovaných RK. Víme ale, že RK je procesem, který přináší dospělým i dětem různé změny. Tuto zkušenost popisuje Mitchell (2020) ve výstupu ze svého výzkumu, jež jsme zmiňovali v kapitole 2.4. V něm byli samotní účastníci RK dotazováni na změny, které se v jejich životech udály díky RK. Můžeme tedy předpokládat, že RK měly pozitivní dopad i na námi sledované případy, či alespoň na některé z nich.

Pro praxi sociální práce bych doporučila rozšiřovat RK do organizací doprovázejících pěstouny a školit je v tomto přístupu, aby mohli v případech, kde to bude vhodné, dávat skrze RK více rodinám příležitost řešit své složité situace v první řadě vlastními silami.

Seznam použitých informačních zdrojů

Analýza inovativních postupů a služeb pro rodiny a děti v České republice [online]. MPSV, 2017. Dostupné z: <http://vyzkum-mladez.cz/zprava/1519772223.pdf>

BUBLEOVÁ, Věduna, Lucie VRÁNOVÁ, Alena VÁVROVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. Základní informace o náhradní rodinné péči [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné z: https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/zakladni_informace_o_nahradni_rodinne_peci.pdf

DUNOVSKÝ, Jiří. Dítě a poruchy rodiny. Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86.

DVOŘÁKOVÁ, Ilona. Obsahová analýza/ formální obsahová analýza/ kvantitativní obsahová analýza [online]. Plzeň: FF ZČU, 2010. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova__I-2-2010.pdf

Formy náhradní rodinné péče. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

HART, Roger A. Children's Participation: From Tokenism to Citizenship [online]. New Brunswick: UNICEF, 1992. ISBN 88-85401-05-8. ISSN 1014-7829. Dostupné z: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf

HOUŠKA, Pavel, Petra MÁDLOVÁ a Helena LANGEROVÁ. Komplexní přehled inovativních služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny [online]. Praha: MPSV, 2019. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/kalhledani-novych-cestprehledinovatvniichsluzebfinal/>

Informace k PPPD [online]. Praha: MPSV, 2013. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/umistovani_deti_PPPD.pdf/fb58f7da-a93c-6ef2-0602-40b7d7ee536d

Informační materiál: Pěstounská péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 363/2021 Sb., výklad pojmů zprostředkovaná a nezprostředkovaná pěstounská péče [online]. Praha: MPSV, 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/P%C4%9Bstounsk%C3%A1+p%C3%A9%C4%8De+dle+ZSPOD+zprost%C5%99edkovan%C3%A1+x+nezprost%C5%99edkovan%C3%A1+-+informace.pdf/9898f3cc-1dc8-96ea-420e-143cf50806c0>

JŮZOVÁ KOTALOVÁ, Kristýna. Základní principy vybraných inovativních přístupů a služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny [online]. Praha: MPSV, 2018. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/zakladniprincipyinnovativnichsluzeb1/>

MARTÍNKOVÁ, Kateřina, koordinátorka rodinných konferencí, RK centrum [Ústní sdělení]. Chrudim, 3.12.2021

MATĚJČEK, Zdeněk, Jarmila KOLUCHOVÁ, Věduna BUBLEOVÁ, Jiří KOVAŘÍK a Lucie BENEŠOVÁ. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

Metodická příručka typologie situací a služeb pro rodiny s dětmi [online]. Sociotrendy, 2015. ISBN 978-80-87742-13-6. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Typologie-sluzeb-pro-rodiny-s-detmi.pdf>

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

Mitchell M. Reimagining child welfare outcomes: Learning from Family Group Conferencing. *Child&Family Social Work*. 2020; 25: 211–220.[online], dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cfs.12676>

Nařízení vlády č. 405/2021 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, Kateřina MARTÍNKOVÁ a Jana ŽENÍŠKOVÁ. *Metodika Rodinných konferencí* [online]. Praha: MPSV, 2015. Dostupné z: [http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Metodika-RK\(1\).pdf](http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Metodika-RK(1).pdf)

Pěstounství je profese [online]. Praha: MPSV, 2015. ISBN 978-80-7421-115-7. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Pestounstvi_profese_archiv.pdf/05050b43-98a8-c396-7195-c2134e972f47

Potřeba oddělení příbuzenské péče a pěstounské péče [online]. Praha: Nadace Sirius, 2021. Dostupné z: https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/vyzkumy/PribuzniPestouniShrnuti_final.pdf

Praktický průvodce doprovázením pěstounské péče [online]. Praha: Nadační fond J&T, 2015. Dostupné z: https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/prakticky_pruvodce.pdf

Procesy v rámci sociálně právní ochrany dětí zaměřené na přechodnou pěstounskou péči [online]. České Budějovice: Jihočeská rozvojová, 2019. Dostupné také z: <https://www.jihoceskarozvojova.cz/files/jihoceskarozvojova/uploads/files/Projekty/mos/jr-spp-brozura-procesy-verze3-online.pdf>

PTÁČEK, Radek, Hana KUŽELOVÁ a Libuše ČELEDVÁ. *Vývoj dětí v náhradních formách péče* [online]. MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-040-2. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/nahradni_pece.pdf/0152838a-6c55-7fc1-7ec3-f90d916e56a4

REICHEL, Jirí. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-347-3006-6.

RK Centrum, Chrudim. *Kdo jsme*. rk-centrum.cz [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <http://www.rk-centrum.cz/>

Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2020 [online]. Praha: MPSV, 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/%C4%8CR+2020-verze+2.xls/6cb5bdf6-d180-e640-9178-5445940488e9>

SCOTT, Dorothy, Cas O'NEILL a Andrew MINGE. Contact between children in out-of-home care and their birth families [online]. Sydney: NSW Department of Community Services, 2005. ISBN 0-7310-4333-2. Dostupné z: https://www.facs.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0019/321724/oohc_research.pdf

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty [online]. Praha: MPSV, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>

Unikátní výzkum o pěstounské péči příbuzných: v řadě ohledů se liší od ostatních pěstounů, přitom tvoří většinu [online]. SocioFactor, 2021. Dostupné z: https://nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/vyzkumy/210211_TZ_Unikatni_vyzkum_Pribuzni-se-lisi-od-pestounu-přitom-tvori-vetsinu.pdf

VAŇOUSOVÁ, Alena. *Evaluace rodinných konferencí*. Olomouc, 2020. Dostupné také z: https://theses.cz/id/xgw00i/Evaluace_rodinnych_konferenci_-_Alena_Vanousova.pdf. Diplomová práce. Cyrilometodějská teologická fakulta.

VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou [online]. Praha: MPSV, 2009. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-9.pdf/ba7a119a-a609-3383-dbaa-76ee24b356ee

Vyhláška č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počty pěstounů a dětí v pěstounské péči v ČR

Tabulka č. 2: Počty ukončení PP a PPPD a následné umístění dítěte

Tabulka č. 3: Šablona tabulky pro zobrazení dat

Tabulka č. 4: Otázky pro RK s dětmi v PPPD

Tabulka č. 5: Otázky pro RK s dětmi v PP příbuzných

Tabulka č. 6: Shrnutí analýzy dat

Seznam grafů

Graf č. 1: Počty RK s dětmi v PP

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Schéma přínosu RK pro pěstouny-příbuzné

Obrázek č. 2: Schéma přínosu RK pro děti přecházející z PPPD

Obrázek č. 3: Schéma přínosu RK pro děti v PP v oblasti kontaktu s rodinou

Obrázek č. 4: Schéma přínosu RK v oblasti zmírnění ohrožení dítěte v PP

Obrázek č. 5: Schéma přínosu participace dětí na RK

Seznam zkratek

DD – dětský domov

DDŠ – dětský domov se školou

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NRP – náhradní rodinná péče

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

PP – pěstounská péče

PPPD – pěstounská péče na přechodnou dobu

RK – rodinná konference

SAS – sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi

Seznam příloh

Příloha 1 – Žádost o rodinnou konferenci (vzor)

Příloha 2 – Plán rodiny (vzor)

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

Žádost o rodinnou konferenci

Informace od sociálního pracovníka

Organizace:

Jméno pracovníka:

Adresa:

Město:

Telefon:

E-mail:

1. Jméno a kontakt na rodinu, která chce uspořádat rodinnou konferenci (RK):

(napište prosím všechny kontakty na osoby, které máte k dispozici – telefony, adresy, emaily)

Jméno a narození dítěte:

2. Popište současnou situaci dané rodiny ze svého odborného hlediska:

3. Co se daří?

4. Jaké obavy máte v souvislosti se situací této rodiny?

Budte konkrétní

Pokud jde o děti nebo mládež, můžete uvažovat o těchto otázkách: -bezpečnost; -vzdělání; rozvoj/ denní péče/ škola/ volný čas; setrvání v místě bydliště; kontakt s důležitými lidmi (jednání s rodiči); spolupráce mezi rodiči / opatrovníky

Příloha 1 – Žádost o rodinnou konferenci (vzor)

RK centrum

realizace a rozvoj rodinných konferencí

5. Formulujte otázku, která má být předložena na rodinné konferenci:

6. Jaké základní podmínky musí plán splňovat, aby byl přijatelný jako dobrý a bezpečný?

S těmito podmínkami bude rodina seznámena již v době přípravy a budou připomenuty v první části konference.

7. Jaká pomoc je již rodině poskytována a kteří další odborníci jsou zapojeni?

8. Kdo všechno byl s nabídkou rodinné konference seznámen a souhlasí s ní?

9. Je potřeba rodinnou konferenci zorganizovat do určitého termínu (je např. nařízeno soudní jednání)?

Vyplnil/a:

Datum:

Ochrana soukromých údajů

Získané osobní údaje slouží pouze pro účely přípravy a realizace rodinné konference. Tyto údaje se neposkytují třetím stranám bez souhlasu rodiny.

Příloha 2 – Plán rodiny (vzor)

RK centrum

podpora, rozvoj a šíření rodinných konferencí

RK centrum
Městský park 274
537 01 Chrudim IV
www.rk-centrum.cz
info@rk-centrum.cz
tel: 774 452 077

PLÁN RODINY

Cílem rodinné konference bylo domluvit:

Účastníci rodinné konference byli:

PLÁN

Plán přepsala dle originálního zápisu z rodinné konference

V dne

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	1a
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči babičky
Věk dítěte	10 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<i>Není blíže popsáno</i>
Otázka pro RK	Jak se může širší rodina zapojit do péče o chlapce? (doprovod na terapii, hlídání během terapie babičky, přihlášení a vodění do kroužku, trávení času o víkendech a prázdninách, příměstský tábor – přivést a odvézt, pomoc s učením, volný čas)
Účastníci RK	12 účastníků <ul style="list-style-type: none"> Chlapec, bratr, švagrová, babička, děda, strýc 1, teta 1, teta 2, sestřenice 1, teta 3, strýc 2, sestřenice 2 <u>Úvodní část</u> <ul style="list-style-type: none"> Pracovnice OSPOD, sociální pracovnice doprovázející organizace
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> Babička doprovodí chlapce na terapii Teta 1 nebo teta 2 pohlídá, když bude babička na terapii Babička přihlásí chlapce na kroužek, bude tam chodit sám Teta 1 se strýcem se mohou postarat o víkend Pomoc s učením a trávení volného času nabízí sestřenice 1 a sestřenice 2

RK	1b
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči babičky
Věk dítěte	12 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> Stížnosti na chlapce ve škole – nezvládá učivo, neodevzdává úkoly, nerespektuje asistenta, je nepozorný, nesoustředěný Vyústilo to ve výchovnou komisi Hrozí zhroucení babičky – nikdo jí více nepomáhá. Hrozí umístění chlapce do výchovného ústavu (prohra pro pěstounku)
Otázka pro RK	Jak podpořit pěstounku v péči o chlapce? Jak podpořit chlapce ve škole
Účastníci RK	6 účastníků <ul style="list-style-type: none"> Chlapec, babička, strýc 1, sestřenice 3, rodinná přítelkyně 1, rodinná přítelkyně 2 <u>Úvodní část</u> <ul style="list-style-type: none"> Sociální pracovnice Magistrátu, sociální pracovnice doprovázející organizace
Výstup z RK	<u>1. Podpora pěstounky v péči o chlapce</u> <ul style="list-style-type: none"> Více mluvit s chlapcem Omezit používání elektroniky – nejprve vypracuje úkoly Zajistit chlapci náplň volného času – babička ho vezme k vodě, strýc 1 s partnerkou nabízí návštěvy u nich doma, rodinná přítelkyně 1 nabízí společné trávení času V případě přetížení kontaktuje pěstounka rodinu <u>2. Podpora chlapce ve škole</u> <ul style="list-style-type: none"> Chlapec má mnoho úkolů, vadí mu asistent Absolvoval vyšetření v PPP – podle výsledku bude nastavena podpora Chce jezdit na ŠVP – babička ho doprovodí v případě nutnosti Sociální pracovnice doprovázející organizace domluvila schůzku ve škole, kde se projedná celá situace

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	2
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	-
Přítomno na RK	-
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Dříve byl chlapec v péči prarodičů a poté umístěn do ZDVOP • Rodiče nemají bydlení, matka v evidenci ÚP, otec pracuje brigádně • Nenavštěvují svého syna (finanční důvody) - matka 3x, otec 1x, telefonují mu • Chlapec je nahlášen do registru dětí vhodných do PP • Pokud si rodiče neupraví bytové a finanční poměry, aby mohli o chlapce pečovat, a nenajde se pěstounská rodina, chlapec může jít do ústavní péče
Otázka pro RK	Jak zajistit péči o chlapce?
Účastníci RK	<i>RK se neuskutečnila pro zdravotní komplikace</i>
Výstup z RK	<i>Příprava RK měla vliv na situaci – nakonec zažádala o svěřeni do péče chlapce babička</i>

RK	3
Situace dítěte	Chlapec v péči babičky (před RK ne PP)
Věk dítěte	6 let
Přítomno na RK	NE
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Babička oznámila na OSPOD, že u ní přebývá chlapec • Babička má v PP další tři děti – pečuje sama • Dědeček je v invalidním důchodu • Matka chlapce bez domova, zneužívání návykových látek • Otec na útěku • Babička s matkou se účastnily případové konference – řešení situace matky. Vyplynula z ní poptávka RK
Otázka pro RK	Jak zajistit péči o chlapce v širší rodině? (než bude moct pečovat matka) Jak bude chlapec v kontaktu s matkou?
Účastníci RK	<u>15 účastníků</u> <ul style="list-style-type: none"> • Babička, dědeček, babička 2, teta 1, přítel tety 1, teta 2, teta 3, přítel tety 3, teta 4, strýc 1, přítelkyně strýce 1, strýc 2, bratranec 1, sestřenice, bratranec 2 <u>Úvodní část</u> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice OSPOD, sociální pracovník neziskové organizace
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Babička s dědečkem chtějí pro chlapce to nejlepší, mají pro něj zajištěné bydlení a zajistí jeho vzdělání, zajistí vše, co se týká péče: hygiena, domácí úkoly, oblečení... • Členové rodiny chtějí, aby chlapec zůstal v péči babičky a dědečka • Chlapec se bude stýkat se svojí matkou jen pokud u toho bude někdo další z rodiny • Ostatní členové rodiny budou pomáhat, budou s nimi v kontaktu • Teta 4 bude pomáhat s chlapcem, dělá to ráda • Babička 2, teta 1, teta 2 nabízí pomoc, když by babička např. onemocněla • Dědeček se bude starat o školu, úkoly, má zodpovědnost za jeho bezpečnost

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	4
Situace dítěte	3 Děti ve ZDVOP (3 dcery) - hledání PP v širší rodině
Věk dítěte	11 let, 10 let, 4 roky
Přítomno na RK	NE
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Nevyhovující bydlení – odpojená elektřina pro dluh na nájemném • Matka bydlí u sousedů, otec na ubytovně • Rodiče nemají trvalý příjem • Partnerské problémy mezi rodiči – mimomanželský vztah matky • Matka se dětem nevěnovala, byly doma samotné, bály se v noci • Otec odjel do zahraničí, matka si našla dalšího partnera – ten začal napadat otce po jeho návratu (řešení PČR) • Prošetření zneužívání dcery • Rodiče zneužívají alkohol • OSPOD podá návrh na ústavní výchovu, pokud si rodiče nedají vše do pořádku a nezajistí vhodné podmínky
Otázka pro RK	Jak může širší rodina zabezpečit péči o děti?
Účastníci RK	<p>7 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otec, teta 1, přítel tety 1, teta 2, teta 3, bratranec, strýc <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice OSPOD, pracovnice organizace – vyjádření ohledně specifických potřeb ve vzdělávání
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Všichni účastníci vyjádřili přání, aby byly děti svěřeny do péče tety 1 • Strýc bude vozit děti do školských zařízení • Teta 1 je připravena pečovat o stravování, hygienu, výchovu, výuku dle možností • Teta 2 se postará o děti v případě onemocnění tety 1 • Bratranec bude vozit děti na výlety a seznámí je s domácími zvířaty • Rodina je připravena vyhledat psychologickou pomoc pro děti

RK	5
Situace dítěte	<ul style="list-style-type: none"> • 3 Děti v pěstounské péči (vzdálená příbuzná – pěstounka je matka partnerky bratrance dětí)
Věk dítěte	12 let, 13 let, 17 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Děti v PP pěstounky, která si je předtím brala na hostitelskou péči z DDŠ (dětského domova se školou) • Matka dětí zemřela, otec se nezajímá • Jeden ze chlapců utíká z PP, připojila se k němu sestra, že nechce být v PP • Strýc s tetou nemohou o děti pečovat – mají svoje • Druhý z chlapců je v PP spokojen • Mají ještě bratra v DDŠ, zletilou sestru a nejmladší sestru • Vztahy pěstounky, chlapce a dívky jsou vyhrocené – pěstounka se dožaduje jejich svěření do ústavní výchovy
Otázka pro RK	<p>Otázka pro RK (původně)</p> <p>Jak se budou všichni sourozenci vzájemně potkávat? Kde by chtěly děti bydlet? (jak zajistit péči o dívku a chlapce?)</p> <p>Otázka pro RK</p> <p>Cíl setkání – možnost pro sourozence vyjádřit se k tomu, jak jsou spokojeni tam, kde jsou, co by chtěli jinak Jak chtějí být sourozenci v kontaktu? Jak se chtějí potkávat s nejmladší sestrou?</p>

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

Účastníci RK	<p>5 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> Chlapec v PP 1, dívka v PP, chlapec v DDŠ, chlapec v PP 2, zletilá sestra <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> Pěstounka, pracovnice OSPOD, 2 pracovnice OSPOD, 2 pracovnice DDŠ, 2 pracovníci centra pro mládež, psychologka, pracovnice internátu, facilitátorka
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> Děti na RK dostaly šanci v rámci soukromé porady zodpovědět otázky týkající se spokojenosti s jejich současným umístěním Dívka a chlapec v PP 1 jsou spokojeni, kde jsou, chlapec v PP 2 nikoliv (toho času v diagnostickém ústavu), zletilá sestra je spokojena, bratr v DDŠ je spokojen, ale má problémy s užíváním návykových látek Sourozenci se shodují, že se chtějí více vidat, chlapec v PP 2 by chtěl být blíže (ústav je daleko) a co nejdříve zpět u pěstounky, zletilá sestra nabízí, aby u ní sourozenci byli o víkendech (ne všichni najednou, to by nezvládla) Sourozenci se chtějí vidat co nejčastěji, někteří by rádi byli spolu pořád Pro všechny je důležitý kontakt s jejich nejmladší sestrou

RK	6
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	-
Přítomno na RK	NE
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> Rodiče mají zdravotní potíže Nemají podmínky pro výchovu dětí – nemají bydlení Nepracují – otec invalidní důchod, v evidenci ÚP, matka bez příjmů Dvě starší děti matky v péči jejich otce
Otázka pro RK	Kdo se postará o chlapce?
Účastníci RK	<p>5 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> Otec, matka, rodinná přítelkyně, sestřenice otce, kamarádka matky <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> Pěstounka, pracovnice Charity, 2 pracovnice OSPOD, sociální pracovník neziskové organizace
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> Rodiče mají byt Rodinná přítelkyně nabídla vybavení do kuchyně a deky Kamarádka matky nabídla nádobí, hračky a oblečení pro chlapce Otec podá ve spolupráci s pracovníkem neziskové organizace stížnost pro průtahy v řízeních o výchovném opatření a o péči Matka i otec poptají nabízené pracovní pozice Otec domluví kontakt chlapce s jeho babičkou Otec zkontaktuje koordinátorku RK ohledně uspořádání další RK

RK	7
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	-
Přítomno na RK	NE
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> Před PPPD byl chlapec ve ZDVOP na žádost matky – z důvodu ztráty bydlení Nebyl předpoklad, že si matka urovná bytové poměry Byla několikrát kontaktována babička chlapce, aby ho převzala do péče Babička chlapce chtěla převzít, ale údajně jí v tom bránily zdravotní důvody

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

	<ul style="list-style-type: none"> • OSPOD vyzval babičku, aby se vyjádřila, zdali bude pečovat – chce si urovnat vlastní poměry a pak se dostaví na OSPOD v domluveném datu • Babička navštěvovala chlapce ve ZDVOP, v PPPD nikoliv • Otec a jeho rodina údajně závislí na návykových látkách • Babička tvrdí, že je reálně jediná, kdo se může o chlapce postarat (nic pro to ale nedělá) • Chlapec má tetu (sestra matky) - nevidají se (mezi ní a matkou vyhocené vztahy) • Babička nemá zájem o RK
Otázka pro RK	Jak zajistit péči o chlapce? (v širší rodině)
Účastníci RK	<u>10 účastníků</u> <ul style="list-style-type: none"> • Matka, přítel matky, teta 1, sestra 1, strýc 1, sestra 2, teta 2, strýc 2, teta 3, sestřenice <u>Úvodní část</u> <ul style="list-style-type: none"> • 2 sociální pracovníce OSPOD, pěstouni na přechodnou dobu
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Matka s přítelem si upraví podmínky, aby mohli podat návrh o svěřeni chlapce do péče – zázemí, bezpečí a zajištění vzdělávání pro chlapce • Matka podá návrh o svěřeni do péče do daného data • Přítel matky předá sociální pracovníci informaci o novém bydlišti do určitého data • Teta 2 a strýc 2 podají návrh na svěřeni chlapce do péče, pokud ho do daného data nepodá matka • Matka s přítelem, teta 2 a strýc 2, sestra 1 a sestra 2 mají zájem o kontakty s chlapcem – budou domluveny s doprovázející organizací pěstounů <p><i>Reálný výsledek RK – žádost o svěřeni chlapce do péče podala jeho babička, s matkou jsou v kontaktu</i></p>

RK	8
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	4 roky
Přítomno na RK	NE
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Otec podal návrh na svěřeni chlapce do péče - nedokáže o něj pečovat sám, nezvládá situaci (občas alkohol) • Matka propuštěna z VTOS, návykové látky, psychicky nestabilní • S chlapcem je v kontaktu otec, jeho babička (matka matky), polorodní sourozenci • Otec se v minulosti opakovaně o chlapce staral – vždy pak skončil v péči jiné osoby nebo v zařízení • Matka má další 3 děti – v PP její matky • PPPD chlapci brzy končí
Otázka pro RK	Jak bude zajištěna dlouhodobá péče o chlapce? (kdo je ochoten a zároveň schopen pečovat?)
Účastníci RK	<u>6 účastníků</u> <ul style="list-style-type: none"> • Matka, otec, babička 1, babička 2, dědeček, strýc <u>Úvod</u> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovníce OSPOD, sociální pracovníce SAS, pěstounka, pracovníce doprovázející organizace
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • chlapce budou po skončení PPPD pečovat vytipovaní dlouhodobí pěstouni • Matka a otec, ostatní přítomní příbuzní i nevlastní sourozenci mají zájem o osobní kontakt s chlapcem

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	9
Situace dítěte	Dívka v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	11 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Matka bez domova, otec dívky neuveden v rodném listě • Dívka má 3 sourozence – v ústavní péči • Dívka v terapeutické péči, cílem stabilizace psychického stavu • Dívka se zajímá o biologickou rodinu – viděla fotografii matky, kterou nikdy v životě neviděla • Od narození byla dívka v DD, od 1 roku v pěstounské péči • Pěstounka již o dívku nechtěla nadále pečovat – psychické přetížení, náročná péče o dívku z důvodů specifických potřeb • S pěstounkou není dívka v kontaktu, pouze s její dcerou • Dívka má zájem o kontakt s rodiči pěstounky • Dívka nahlášena do evidence pro dlouhodobou PP
Otázka pro RK	Jak podpořit kontakt dívky s biologickou rodinou?
Účastníci RK	<p>4 účastníci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dívka, sestra 1, sestra 2, bratr <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice městského úřadu, pěstounka dívky, sociální pracovnice ústavního zařízení sestry
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Sourozenci si přejí zůstat v kontaktu • Domluvili se na četnosti i místě osobního setkání • Mezi tím budou v kontaktu telefonicky i online, propojí se přes Messenger

RK	10
Situace dítěte	3 děti v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	-
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Vztah rodičů komplikovaný (hádky, násilí), nežijí spolu • Matka závislá na alkoholu • Nestabilní bytové poměry, nevyhovující bydlení, stěhování • Matka nemá bydlení • Matka má zaměstnání, bude se léčit se závislostí
Otázka pro RK	<ul style="list-style-type: none"> • Jak zajistit péči o děti v rodině? (širší rodina) • Jak zajistit kontakt dětí s rodinou?
Účastníci RK	<p>19 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chlapec 1, chlapec 2, dívka, babička, strýc 1, teta 1, sestřenice 1, teta 2, strýc 2, sestřenice 2, bratrance 1, bratrance 2, prateta a její manžel, 3 dcery pratety, rodinná přítelkyně a její partner <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice OSPOD, klíčová pracovnice pěstounů, pěstounka chlapců, pěstounka dívky
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Rodiče dětí s RK souhlasili, ale nezúčastnili se • Prateta s manželem, babička, teta 1 a strýc 1, teta 2 a strýc 2 se domluví a do určitého data podají informaci ohledně rozhodnutí o podání žádosti o svěření dětí do péče • Příbuzní nabízí pravidelný kontakt s dětmi – došlo k předání kontaktů mezi rodinou a pěstouny

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	11
Situace dítěte	Dívka v pěstounské péči babičky
Věk dítěte	7 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<p>Dívka má ráda babičku</p> <p>Babička nemá zcela vyhovující podmínky bydlení – jedna místnost, bez koupelny a WC</p> <p>Babička má na bydlení dluhy, hrozí vystěhování</p> <p>Babička zaměstnána</p> <p>Dívka nemá podmínky pro přípravu do školy a není vedena k učení</p> <p>Dívka má dvoje doučování</p> <p>Babička se školou nespolupracuje, vnučku omlouvá, nekomunikuje s učitelkou</p> <p>Dívka přespává u sousedů, starají se o ni lidé z blízkého okolí</p> <p>Dívka občas žebrá o jídlo</p> <p>Hrozí odebrání dítěte z důvodu nevyhovující péče</p>
Otázka pro RK	Jak pomoci babičce v péči o dívku?
Účastníci RK	<p><u>5 účastníků</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dívka, matka, babička (matka matky), strýc, přítel matky <p><u>Úvodní část</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice OSPOD, třídní učitelka dívky, pedagogická pracovnice organizace, komunitní pracovnice
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Strýc přislíbil pomoc při přípravě dívky do školy – domácí úkoly, doučování, kontrola žákovské knížky <ul style="list-style-type: none"> ➢ Je ochoten být v kontaktu se školou, omlouvat dívku z vyučování, účastnit se rodičovských schůzek, odhlašovat obědy ➢ Zajistí pro dívku odpolední aktivity ➢ Bude přispívat finančními částkami na domácnost ➢ Pokud přijde o práci, bude hledat jinou • Babička se bude starat o rodinnou pohodu, platit nájem, vyžadovat výživné od otce a pokusí se sehnat větší byt (v jednání) <ul style="list-style-type: none"> ➢ Pokud přijde o práci, bude se hlásit na ÚP, požádá o dávky ➢ V případě nemoci bude řešit situaci se dcerou a sociální pracovnící OSPOD • Matka nabízí pomoc s dluhy, chce zajistit kroužek pro dívku <ul style="list-style-type: none"> ➢ Je ochotna dívku navštívit jednou do měsíce, brát ji na výlety a o prázdninách maximálně využít čas ➢ Vybaví dívku pomůckami do školy ➢ Bude v kontaktu s třídní učitelkou ➢ V případě nouze je připravena převzít dívku do své stoprocentní péče • Přítel matky bude dovážet matku za dívkou <ul style="list-style-type: none"> ➢ Chce využít možnosti aktivit zdarma nabízených odbory firmy

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	12
Situace dítěte	3 děti v pěstounské péči (na přechodnou dobu? -ne příbuzná) - dívka a dva chlapci
Věk dítěte	11 let, 9 let, 17 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Děti opakovaně odebrány z rodiny a svěřeny do ústavní výchovy • Poté přešly do pěstounské péče • Otec podal žádost na změnu styku a zrušení PP • Vztah mezi pěstounkou a otcem konfliktní • Soud rozhodl o úpravě styku otce s dětmi – bude o tom soudní řízení • Otec si v mezidobí upravuje podmínky – spolupracuje s několika odborníky (SAS, terapeut, psychiatr)
Otázka pro RK	<p>Jak bude zajištěna péče o děti? (zajištění bydlení, vzdělávání, volný čas) Kdo a jak se zapojí ze širší rodiny, když by otec nemohl? S čím může kdo při péči o děti pomoci?</p>
Účastníci RK	<p><u>7 účastníků</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dívka, chlapec, (starší chlapec nepřítomen), otec, babička, sestřenice, bratr dětí, přítelkyně otce <p><u>Úvodní část</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice OSPOD, sociální pracovnice Charity
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Následující plán byl domluven pro případ, že děti budou soudem svěřeny do péče otce • Bydlení <ul style="list-style-type: none"> ➢ Děti budou bydlet u otce – jsou tam pro ně dva pokoje • Vzdělávání <ul style="list-style-type: none"> ➢ Rodina diskutovala o škole pro děti, dohodli se na ZŠ v blízkosti bydliště ➢ Otec s přítelkyní si berou na starost přípravu dětí ➢ S přípravou na angličtinu poradí starší z chlapců ➢ Stanovená pravidla ohledně vypracování domácích úkolů a školní přípravy ➢ Starší bratr bude nejspíš na internátě při SŠ • Volný čas <ul style="list-style-type: none"> ➢ Čas je rozdělený na povinnosti a zábavu ➢ Otec s přítelkyní dají dětem drobné úkoly v domácnosti ➢ Mladší syn chodí na fotbal a rád by vyzkoušel hokej ➢ Dcera by ráda navštěvovala koně – otec již zařídil ➢ O víkendech bude rodina jezdit na kole, brusle, v sezóně na lyže • Zapojení rodiny, když by otec nemohl pečovat <ul style="list-style-type: none"> ➢ Přítelkyně otce – již nyní se podílí na chodu domácnosti, vychovala i svoje děti ➢ Zletilý bratr dětí – zvyklý pomáhat v domácnosti, pomůže s přípravou do školy, dokáže vyřídit záležitosti na úřadech ➢ Babička – bydlí nedaleko od domu otce, vidá se s ním často, děti mohou být u ní nebo ona u nich ➢ Starší chlapec – již nyní pomáhá s přípravou dětí na angličtinu • Kdo s čím může pomoci <ul style="list-style-type: none"> ➢ Přítelkyně otce – chod domácnosti, výchova dětí, školní povinnosti, trávení volného času ➢ Zletilý bratr – školní úkoly, volnočasové aktivity, sport ➢ Starší chlapec – školní úkoly (především aj) ➢ Babička a děda – možnost pobytu v rodině, hlídání dětí ➢ Další bratr dětí s přítelkyní – trávení času o víkendech, výlety, hlídání

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sestřenice a teta – školní a pedagogické problémy, aj ➤ Teta (v zahraničí) - v kontaktu přes telefon a videohovory, prázdninový pobyt u ní • Rodině bylo nabídnuto uspořádat další RK za několik měsíců, aby zhodnotili fungování rodinného plánu
--	---

RK	13
Situace dítěte	2 děti v pěstounské péči na přechodnou dobu
Věk dítěte	5 let, 4 roky
Přítomno na RK	NE
Situace v rodině	<p>Matka dětí těhotná, bydlí s přítelem a jeho rodiči, říká, že by péči o 3 děti nezvládla</p> <p>Babička dětí má zájem převzít je do péče, ale má obavy, že by je nezvládla zajistit finančně (strach o ztrátu zaměstnání) a nesežene větší bydlení (současný byt nedostačuje)</p> <p>Děti byly na žádost matky umístěny do ZDVOP z důvodů finanční krize matky</p> <p>Poté byly děti v PPPD a následně v dlouhodobé PP, nyní jsou zase v PPPD jiné pěstounky</p> <p>Rizikem je finanční zabezpečení rodiny</p>
Otázka pro RK	Jak zajistit péči o děti?
Účastníci RK	<p>6 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matka, partner matky, teta, babička, matka partnera matky, sestra partnera matky <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 sociální pracovnice OSPOD, sociální pracovnice SAS
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Před přijetím dětí do rodiny vyhledá matka dětí dětského psychologa (1 měsíc před) • Matka s partnerem budou spolupracovat s OSPODem a SAS • Rodina má zajištěn dostatečně velký byt • Finanční zabezpečení – otec pobírá nemocenské dávky, matka dávky z ÚP, po porodu rodičovský příspěvek. Podle zdravotní situace nastoupí do práce buď ona nebo její partner. Babička dětí, maminka partnera a sestra partnera věnují domluvenou finanční částku na prvotní zajištění potřeb dětí • Teta, babička, matka partnera a sestra partnera zajistí v případě potřeby oblečení, potraviny, vaření jídel • Babička a matka partnera nabízejí hlídání a doprovod dětí • Všichni účastníci RK nabízejí výlety a zábavu • Obě babičky nabízejí hlídání miminka o víkendech, aby se matka a partner mohli věnovat pouze větším dětem • SAS nabízí pomoc s řešením finanční situace a zajištění psychoterapie

RK	14
Situace dítěte	Chlapec v pěstounské péči babičky
Věk dítěte	14 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Výchovné a prospěchové problémy ve škole – distanční výuka tyto problémy prohloubila (neplní DÚ, nespolupracuje s učiteli) • Chlapec má asistenta pedagoga • Proběhly ve škole schůzky, jejichž cílem bylo nastavit spolupráci mezi rodinou a školou • Pěstounka (babička)nenahlíží na situaci reálně, nemá přehled o výsledcích vnuka

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

	<ul style="list-style-type: none"> • Chlapec trávil během distanční výuky čas u sestry, částečně se o něj starala matka • Mezi chlapcem a pěstounkou je silné pouto • Riziko – chlapec nebude mít dostatečné vzdělání, nebude připraven na reálný život, bude nesamostatný, bude v životě selhávat
Otázka pro RK	<p>Jak podpořit chlapce v dodržování pravidel a zvládnání školních povinností? Jak se může zapojit širší rodina? Jak bude zajištěna péče o chlapce v případě, že by se nemohla postarat babička? Jak zajistit stabilní zázemí (pevné místo) pro chlapce?</p>
Účastníci RK	<p>9 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chlapec, matka, babička (pěstounka), bratr, sestra, švagr, sestra babičky, rodinná přítelkyně, soused <p>Úvodní část</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální pracovnice OSPOD, pracovnice doprovázející organizace, školní asistentka
Výstup z RK	<ul style="list-style-type: none"> • Motivace pro chlapce dodržovat pravidla – finanční odměna, zábava, výlety. V případě nedodržování – omezení přístupu k elektronice • Rodina se shodla nastavit pravidla pro chlapce u sestry a jejího manžela – ostatní je budou respektovat • Švagr a bratr ho budou podporovat ve sportu • Sestra s manželem budou chlapce podporovat v plnění školních povinností • Sestra s manželem budou zajišťovat péči do konce prázdnin • Začátkem školního roku se vrátí k babičce • Pokud by to nefungovalo, matka vezme chlapce přechodně k sobě • Chlapec si přeje být trvale u sestry s manželem • Účastníci RK se shodly, že se budou informovat o tom, kdy a kde chlapec je

RK	15
Situace dítěte	2 chlapci v pěstounské péči
Věk dítěte	12 let, 14 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Rodiče se rozešli před narozením mladšího z chlapců, svěřeny do péče matky – nadužívala alkohol – děti svěřené do péče DD, kde je otec navštěvoval • Matka zemřela, poté děti přišly do PP • V PP nedošlo k hlubšímu navázání mezi chlapci a pěstouny • Chlapci v kontaktu s otcem – mají ho rádi • Pěstouni vnímají otce jako překážku ve výchově, neradi respektovali nastavená pravidla kontaktu • Po konfliktu s otcem i chlapci se pěstouni rozhodli PP ukončit • Zahájeno soudní řízení o zrušení PP • Otec nemá podmínky k převzetí chlapců do péče • Chlapci mají obavy z DD – nemají dobré vzpomínky • Riziko dalších změn výchovného prostředí
Otázka pro RK	<p>Jak zajistit péči o chlapce v širší rodině? Jak se může širší rodina zapojit do pomoci chlapcům s odchodem či po odchodu z PP?</p>
Účastníci RK	<p>8 účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chlapec 1, chlapec 2, otec, sestra 1, sestra 2, sestra 3, maminka sester, manžel nevlastní maminky

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

	<p><u>Úvodní část</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Sociální pracovnice OSPOD, pracovnice doprovázející organizace pěstounů, učitel jednoho z chlapců
Výstup z RK	<p>V současné době nemůže nikdo z širší rodiny poskytnout chlapcům péči Chlapci budou bydlet v dětském domově Sestry nabízí, že si kluky mohou brát na návštěvy o víkendech a prázdninách Chlapci se vyjádřili, že nechtějí s pěstouny na dovolenou – budou u sestry Je domluvený termín, v němž pojedou chlapci na tábor V dalších termínech budou u sestry 3 a poté u tety Další prázdninové a víkendové dny se budou domlouvat průběžně Vánoce stráví chlapci u sestry 2</p>

RK	16
Situace dítěte	6 dětí v PP příbuzných (po dvou)
Věk dítěte	12 let, 11, let, 7 let, 6 let, 2 roky, 1 rok
Přítomno na RK	ANO (ne nejmladší děti)
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> Matce byly odebrány děti (nedostatečná péče, užívání drog) a svěřeny do PP sester (2 a 2 děti) Další 2 děti jsou v péči bratra Matka je znovu těhotná – uvažovala dát dítě k adopci, nakonec si jej nechá Na obě sestry matky je toho moc, potřebovaly by podporu z rodiny v péči o děti Matka je v častém kontaktu s dětmi – to narušuje jejich vztahy s pěstounkou Obavy o nenarozené dítě – pokud si ho matka nechá, jak to budou vnímat ostatní děti
Otázka pro RK	<p>Jak bude zajištěna péče o nenarozené dítě matky? Jak se může širší rodina podílet na péči o děti, jak ulehčit sestrám? Jak zajistit vhodný a bezpečný kontakt mezi matkou a dětmi v PP? (Jak to bude po narození dítěte)</p>
Účastníci RK	<p><u>19 účastníků</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 2 děti v PP tety 1, 3 děti tety 1, 2 děti v PP tety 2, 3 děti tety 2, matka, teta 1, teta 2, babička, kamarádka tety 1, neteř, přítel neteře, teta 3, strýc <p><u>Úvodní část</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Sociální pracovnice městského úřadu, sociální pracovnice doprovázející organizace, doprovod pěstounek, specialista na drogovou problematiku
Výstup z RK	<p>Sestra 1 chce požádat o svěřeni nenarozeného dítěte matky do péče, matka s tím souhlasí Kamarádka sestry 1 pomůže matce najít nové bydlení Rodina se dohodla, že kontakt matky s dětmi bude 1x týdně v daný den – možnost usadit se u pěstounek V případě zájmu otce o kontakt s dětmi se pěstounky obrátí na klíčovou pracovníci, která zajistí bezpečný kontakt Babička a kamarádka tety 1 nabízí hlídání dětí Babička nabízí, že dětem uvaří</p>

Příloha 3 – Shrnutí údajů z žádostí o RK a rodinných plánů

RK	17
Situace dítěte	Chlapec v PP
Věk dítěte	17 let
Přítomno na RK	ANO
Situace v rodině	<ul style="list-style-type: none"> • Chlapec má výchovné problémy – krádeže, užívání návykových látek, lhaní • Pěstouni jsou vyčerpaní • Další setrvání v péči pěstounů by mohlo být rizikové • Problémem je závislost na marihuaně • Otázka vzdělávání
Otázka pro RK	<p>Jak zajistit další péči o chlapce? Jak nastavit pravidla fungování pro chlapce? Jak nastavit potřeby chlapce v rodině – co chlapec potřebuje?</p>
Účastníci RK	<p>20 účastníků <i>Vztahy ke chlapci nejsou pojmenovány</i> Úvodní část Kurátor pro děti a mládež</p>
Výstup z RK	<p>Chlapec bude bydlet u babičky a dědy Strýc bude pomáhat chlapci se školou jednou týdně Chlapec nebude krást – pokud ano = odchod z rodiny Chlapec nebude kšeftovat s marihuanou Chlapec si vybere, jaký chce dělat sport Chlapec potřebuje telefon – aby byl dostupný pro širší rodinu, stanovené kapesné a vycházky podle domluvy s prarodiči</p>